

Komorní listy

časopis soudních exekutorů

prosinec 2009

první číslo

vydává
Exekutorská komora
České republiky

» Exekutoři bez hranic? «

» Datové schránky způsobily kolaps justice «
(rozhovor s Jaromírem Jirsou)

» Nezabavitelná částka a exekuce bankovního účtu «

Redakce Komorních listů, časopisu soudních exekutorů,

vyhlašuje

soutěž odborných prací na volně zvolené téma z oblasti exekučního práva

Soutěž je určena všem exekutorským koncipientům, kteří působí v libovolném Exekutorském úřadu v České republice. Do soutěže lze zaslat práce řešící problematiku exekučního a s ním souvisejícího procesního práva s možným přesahem do dalších právních odvětví. Přihlášené práce musí být původní a v předložené podobě dosud nepublikované.

Všechny soutěžní práce budou zveřejněny.

Vítězné práce budou publikovány v následujícím vydání časopisu. Posuzovat a hodnotit zaslané práce bude Vzdělávací komise Exekutorské komory ČR ve spolupráci s redakční radou. Autoři nejlépe hodnocených prací budou finančně odměněni – autor vítězné práce částkou **8.000,- Kč**, autor druhé a třetí práce v pořadí částkou **1.000,- Kč**.

Soutěžní práce je třeba **zaslat e-mailem na adresu redakce@exekutorskakomora.cz**, a to ve formátu Microsoft Word (DOC). Doporučený rozsah textu je 4 strany formátu A4 (písmo Times New Roman 12, cca 10.000 znaků bez mezer). Termín odevzdání soutěžních prací je do dne **1. února 2010**.

Zasláním práce dává autor souhlas s jejím hodnocením a zveřejněním. Podmínky zveřejnění příspěvků se řídí Statutem redakční rady časopisu Komorní listy.

Redakce Komorních listů

www.ekcr.cz

Milí čtenáři,

exekuční činnost se dočkala v tomto roce několika klíčových událostí. Rozhodným datem pro poslední z nich se stal 1. listopad 2009. K tomuto dni vstoupila v účinnost střednědobá novela exekučního řádu a byl spuštěn nový systém doručování prostřednictvím datových schránek.

Datové schránky jsou zcela jistě systémem zařtitěným chvályhodnou myšlenkou.

Bohužel samotná myšlenka zpravidla nestačí. Musí být za ní schována úporná práce řady lidí, kteří jí bez jakéhokoliv zviditelnění přenesou do zdárného hmotného výsledku. Ten musí být nejen náležitě představen a předveden, ale koneční adresáti musí být ve správnosti myšlenky opakovaně utvrzováni. Poslední z vyjmenovaných předpokladů zcela jistě tomuto novému systému doručování chybí, neb jak jinak si vysvětlit všeobecně panující skepsi k novému způsobu doručování.

A střednědobá novela.

Ta přinesla polovičaté legislativní řešení přenesení výkonu státního donucení na soudní exekutory. O snížení soudní agendy nelze v rámci tohoto druhu řízení mluvit, natož jí v praxi pocítovat. Zato rozšíření rozhodovací pravomoci soudního exekutora a s tím spojené agendy je nezanedbatelné. Toto je nutno ale chápat jako pozitivum, protože si je nelze vyložit jinak, než jako posílení důvěry v exekutorský stav a v utvrzení jeho celospolečenského přínosu.

Právě do tohoto období vychází první číslo časopisu.

Před jeho vznikem jsem nesčíslněkrát prolistoval jeho předchozí vydání, abych se ujistil, že redakční radou zvolený model odborného časopisu soudních exekutorů je správný. Odpověď mi přinesly přípravy tohoto čísla časopisu v podobě ochoty další osob v něm přispět svými příspěvky a názory. Na rozptýlení mých pochybností měla nakonec vliv i samotná skutečnost, že jsem se nesetkal s negativními, natož destruktivními, názory na podobu časopisu či jeho samotnou existenci.

Hlavní obsahová náplň tohoto čísla je postavena na jiném aktuálním tématu, na výkladových a aplikačních problémech, které přineslo ustanovení § 304b občanského soudního řádu. Jsem rád, že své názory k této problematice vyjádřili na stránkách časopisu i osoby stojící mimo exekutorský stav, a to Česká bankovní asociace z pozice osoby reprezentující osoby povinné k realizaci exekuce, a Veřejný ochránce práv, jakož to iniciátor této legislativní úpravy.

Doufám, že úskalí, která přinesly popsané legislativní změny, jste již zdárně překonali, a přeji Vám, ať nezůstanete na půli cesty, jak kupříkladu realizace některých legislativních záměrů,

David Hozman, šéfredaktor

Súdný exekútor a etika
(zamyšlení Petera Molnára) 2

Jedno fórum nestačí...
(stručná reportáž z Třešti) 3

Exekutoři bez hranic?
(vstupní příspěvek k tématu teritorialita) 4

články

Bankovní účet jako předmět exekučního postihu 7

Nezabavitelná částka a exekuce bankovního účtu 10

Veřejný ochránce práv a § 304b občanského soudního řádu 13

Pohled bank jako podlužníků na aplikaci nového § 304b občanského soudního řádu 14

Institut zneužití práva v českém právu 14

rozhovory

Poslanci jsou ochotni prosadit změnu
(rozhovor s Jeronýmem Tejcem) 17

Chci otevřít debatu o snížení spodní hranice nákladů exekuce
(rozhovor s Danielou Kovářovou) 17

Datové schránky způsobily kolaps justice
(rozhovor s Jaromírem Jirsou) 19

První kroky Portálu dražeb
(rozhovor s Davidem Koncem) 20

judikatura

Obecně k exekuci příkázáním pohledávky z účtu 22

Vhodnost exekuce 22

Rozsah exekučního postihu 23

metodika

Konverze dokumentů z moci úřední
(aneb stručný úvod pro exekutory) 25

Zkušenosti bank s komunikací s exekutory po spuštění datových schránek 25

zprávy z Komory

Malé ohlédnutí za zkouškami exekutorských koncipientů 26

Podzimní vzdělávací akce 27

Zpětná vazba je důležitá 28

Súdny exekútor a etika

príspevek prednesený JUDr. Peterem Molnárom, PhD. na konferencii Eurodanube poľádané International Union of Judicial Officers (UIHJ) dne 8.10.2009 v Novém Smokovci, Slovenská republika

Zlé jazyky tvrdia, že súdny exekútor a etika sú nezlučiteľné kategórie.

Pod pojmom „etika“ všeobecne rozumieme náuku o mravnosti, mravnej vôli (chceni) a konaní človeka¹. Ak má byť jej predmetom správanie príslušníkov určitej profesie, hovoríme o profesijnej etike, resp. o deontológii, čiže vede o povinnostiach². Predmetom profesijnej etiky by mal byť návrat k hodnotám, úsilie zdôvodniť tieto hodnoty a konfrontovať s týmito hodnotami danú profesiu, ktorá by mala týmto hodnotám slúžiť³.

Keďže aj nútený výkon súdnych a iných rozhodnutí a iných exekučných titulov je nepochybne službou hodnotám, deontológia je nevyhnutná aj pre túto oblasť spoločenských vzťahov.

Organizácia núteného výkonu súdnych rozhodnutí a iných exekučných titulov má v členských krajinách UIHJ v podstate štvorakú podobu: slobodné povolanie (samostatne zárobkovo činná osoba), súdne orientovaná inštitúcia, kombinácia prvých dvoch možností a administratívny systém⁴.

V Slovenskej republike zákonodarcu zvolil kombináciu samostatne zárobkovo činnnej osoby a súdu, s prevenciou činnosti súdneho exekútora, ako štátom určenej a splnomocnenej osoby na výkon exekučnej činnosti a inej činnosti podľa Exekučného poriadku⁵.

Bez ohľadu na to, ako sa v tom-ktorom štáte exekútori nazývajú a akým spôsobom sú organizovaní, súdny exekútor žiada od spoločnosti, v ktorej pôsobí, to isté: **uspokojivé podmienky pre výkon povolania, úctu a rešpekt.**

Kvalitné podmienky pre výkon povolania možno zabezpečiť inštitucionálne právnymi predpismi, kreovanými zákonodarňou, alebo (v prípade vykonávacích predpisov) výkonnou mocou. Do určitej miery môže k tejto kvalite prispieť aj súdna moc svojou kvalitnou, ustálenou a konzistentnou rozhodovacou činnosťou.

Pokiaľ však ide o úctu a rešpekt spoločnosti, sú to kvality, ktoré nemôžu byť stavu, či skupine dané zákonom, alebo rozhodnutím. Takúto kvalitu života **možno len vybudovať, a to postupne**, v súčinnosti viacerých faktorov, vonkajších, ale aj (a hlavne) vnútorných. Nebojím sa vysloviť, že takúto kvalitu života a pôsobenia si treba **zaslúžiť**.

Vonkajšie faktory, formujúce celkový obraz súdneho exekútora v spoločnosti, sú faktormi, vznikajúcimi mimo exekútorského stavu.

Na tomto mieste je treba uvedomiť si, že od skončenia centrálného riadenia ekonomiky a štátu v krajinách Strednej a Východnej Európy

uplynulo len dvadsať rokov. Vzhľadom na stále pretrvávajúci spôsob myslenia občanov (podľa ktorého by sa o všetko mal postarať štát) a postoj nemalaj časti občanov k vlastnej zodpovednosti za kvalitu svojho života (podľa ktorého je, opäť, za všetko v konečnom dôsledku zodpovedný štát a nie jednotlivec), je nevyhnutné, aby štát „vychovával“ svojich občanov k pocitu vlastnej zodpovednosti za svoju prosperitu, ako aj k zodpovednosti za pochybenia, či nerešpektovanie pravidiel.

Súčasťou tejto „výchovy“ občana štátom by mala byť aj prezentácia súdneho exekútora ako osoby v právnom systéme nezastupiteľnej.

V Slovenskej republike, bohužiaľ, dlhodobo absentujú prejavy štátnych orgánov smerujúce k spoločnosti, ktoré by prezentovali exekútorský stav ako súčasť súdnej moci a garanta vymožitelnosti práva, bez efektívnej činnosti ktorého by v mnohých prípadoch nebolo naplnené Ústavou Slovenskej republiky a Dohovorom o ochrane základných práv a ľudských slobôd zaručené právo na súdnu a inú právnu ochranu.

Súdny exekútor býva nesprávne prezentovaný len ako osoba, ktorá vykonáva činnosť proti niekomu, namiesto toho, aby bolo zvýrazňované, že súdny exekútor v prvom rade vykonáva činnosť v prospech niekoho⁶.

Je, myslím, chybou, ak z prejavov predstaviteľov samotného štátu nevyplýva v prvom rade pozitívny odkaz, že súdny exekútor je nevyhnutný prostriedok dosiahnutia vymožitelnosti práva. Je chybou, ak sa štát k nechcenému kontaktu občanov so súdnym exekútorom nestavia výchovou občanov k zodpovednosti, ale jeho postoj niekedy hraničí s perzekvovaním súdneho exekútora za plnenie zákonných povinností. Samozrejme, nevidím v tom zlý úmysel štátu, ale nadmernú prevahu snahy chrániť nad snahou vychovávať.

Negatívna medializácia súdnych exekútorov, aj marginalizácia exekútorského stavu v spoločnosti, samozrejme, exekútorskému stavu škodia.

Avšak, súdny exekútor, každý jeden člen Komory, si celkom jednoznačne musia uvedomiť, že celospoločenská klíma a prejavy orgánov štátu vo vzťahu k exekútorskému stavu síce sú relevantné, ale nie je to to jediné, čo vytvára v spoločnosti obraz o nás. **Totíž, sme to aj my sami. A nezriedka sme to prevažne my sami.**

Nie vždy si uvedomujeme, že obraz exekútorského stavu, z ktorého „fa-žia“ (v pozitívnom aj negatívnom prípade) všetci členovia Komory v jednotlivých členských štátoch, vytvára

každý jednotlivý súdny exekútor každý deň svojim správaním, konaním a dokonca aj spôsobom života mimo výkonu povolania.

Bohužiaľ, v niektorých prípadoch sa zdá, že súdny exekútor nazerá na úctu a rešpekt okolia voči sebe ako na niečo, čo má dostať spolu s menovacím dekrétom súdneho exekútora, ako na niečo, čo je jeho príslušnosť k stavu imanentne dané, ale spoločnosť sa viac o neho (pokiaľ ide o nároky na jeho osobu a kontrolu) nemá

Autor je členom Prezídia Slovenské exekútorské komory a členom katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity P.J. Šafárika v Košiciach

¹ Delfová, H., Georg-Lauerová, J., Hackeneschová, Ch., Lemckeová, M.: Lexikón filozofie. Bratislava, Obzor 1993, s. 82.

² Presnejšie možno odlišiť profesijnú etiku a deontológiu tak, že kým etika ako taká hľadá identitu profesie, deontológia zabezpečuje jej disciplínu (pozri Krsková, A.: Etika právnického povolania. Bratislava, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK 1994, s. 24).

³ Krsková, A.: Etika právnického povolania. Bratislava, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK 1994, s. 21 a nasl.

⁴ Andenas, M., Hess, B., Oberhammer, P. eds.: Enforcement Agency Practice in Europe – JAI/02FPC/19/UK. London, The British Institute of International and Comparative Law 2005, s. 33 a nasl.

⁵ § 251 ods. 1 a 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov; § 2 zákona č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁶ Ústavný súd Slovenskej republiky vyjadril názor na potrebu existencie núteného výkonu rozhodnutí napríklad takto: „Výkon vykonateľného rozhodnutia súdu sa musí považovať za integračnú časť „súdnej ochrany“ v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, inak záruky, ktoré toto ustanovenie ustanovuje a ktoré v spojení s ostatnými článkami siedmeho oddielu druhej hlavy Ústavy Slovenskej republiky vyjadrujú záujem na ochrane „práva na spravodlivý proces“, by stratili svoj dôvod na existenciu v Ústave Slovenskej republiky. Preto právo na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky sa nemôže končiť vydaním právoplatného a vykonateľného rozhodnutia súdu, ale musí zahŕňať aj možnosť núteným spôsobom a aj proti vôli povinného realizovať povinnosť na plnenie obsiahnutú vo výroku takejto rozhodnutia, ktorá nebola splnená dobrovoľne.“ (Nález ÚS SR sp.zn. I. ÚS 5/2000 zo dňa 13. júla 2000). Pozri napr. aj Mazák, J. a kol.: Základy občianskeho procesného práva. Bratislava, Iura Edition 2009, s. 575.

staraf. Obávam sa, že takýto postoj a správanie jednotlivcov je vo vzťahu k exekútorskému stavu škodlivejší, ako negatívne prejavy „zvonku“, ba čo viac, takéto správanie je nezriedka priamou príčinou negatívnych prejavov voči exekútorskému stavu a jeho negatívneho obrazu v spoločnosti.

Cesta k tomu, ako sa dopracovať k úcte a rešpektu, je preto z veľkej časti aj v dodržiavaní deontologických noriem.

Jedným zo znakov dobre fungujúceho slobodného povolania je jednoznačne aj **schopnosť samoregulácie**. Každá samosprávna organizácia musí byť schopná vytýčiť želaný stav svojho fungovania a určiť záväzné pravidlá správania sa jej členov a organizácie, ktoré želaný stav umožnia dosiahnuť a udržať.

Aj Slovenská komora exekútorov chápe potrebu samoregulácie. Cestu vidíme v existencii kvalitného vnútorného regulačného predpisu, ktorý určuje pravidlá profesionálneho, kolegiálneho, ale aj občianskeho správania súdneho exekútora.

Súčasný Etický kódex súdneho exekútora, vnútorný predpis schválený Konferenciou exekútorov (ako najvyšším orgánom Slovenskej komory exekútorov), upravuje širokú škálu pravidiel správania a povinností súdneho exekútora vo vzťahu k štátu, súdom a iným orgánom; k účastníkom exekučného konania a tretím osobám s ktorými príde exekútor v priebehu konania do kontaktu; k svojim zamestnancom; ku Komore a jej členom.

Základným cieľom slovenského Etického kódexu exekútora je zabezpečiť morálnu integritu a rešpektovanie najvyšších etických štandardov pri výkone odbornej činnosti, ale aj v občianskom živote exekútora.

Obsahom je táto norma moderným kódexom, odrážajúcim potreby dneška.

Je evidentné, že za predpokladu dôsledného správania sa každého člena komory podľa noriem Etického kódexu, by boli úroveň vzťahov medzi členmi Komory aj celkový obraz exekútorského stavu na uspokojivej úrovni.

Ako však vyplýva z predchádzajúceho, samotná existencia predpisu, bez účinného mechanizmu na zabezpečenie jeho rešpektovania, nie je dostačujúca. V niektorých prípadoch existencia etického kódexu sama o sebe nepredstavuje pre príslušníkov stavu „mravný imperatív“ na správanie sa podľa noriem, obsiahnutých v tomto predpise.

Stále sa vyskytujú jedinci, pre ktorých je jediným hodnotiacim kritériom ich správania osobný prospech, a to niekedy aj krátkodobý. Nedívajú sa na dlhodobú perspektívu seba čoby súčasť exekútorského stavu, ani na perspektívu stavu ako takého. Vo vzťahu ku Komore necítia a nectia žiadne záväzky, avšak úlohy Komory voči svojej osobe identifikujú celkom spoľahlivo. Zlý obraz Komory v spoločnosti, ani odsúdenie kolegov nie sú pre niektorých kolegov relevantné. Tieto prípady, napriek tomu, že sú ojedinelé, sú spôsobilé vážne škodiť dôstojnosti a vážnosti celého exekútorského stavu, a následne, samozrejme, podmienkam pre ďalší výkon činnosti.

Vývoj preto ukazuje potrebu

- rozšíriť a zefektívniť kontrolnú a disciplinárnu právomoc Komory, a
- zakotviť priamo do Exekučného poriadku porušenie noriem etického kódexu ako disciplinárne previnenie, a v najzávažnejších prípadoch dokonca ako skutkovú podstatu závažného disciplinárneho previnenia.

Tento názor môže vyznieť príliš kategoricky, avšak na záver mi dovoľte ešte raz zdôrazniť to najdôležitejšie: úctu a rešpekt spoločnosti, ktoré chceme získať a trvalo si ich udržať, si musíme zaslužiť v prvom rade našim správaním, konaním a pozitívnym príkladom. Princiálne trvanie samosprávnej organizácie na dodržiavaní vnútorných predpisov jej členmi – teda **fungujúca samoregulácia** – je naozaj nevyhnutným predpokladom na dosiahnutie týchto cieľov. Uvedomelé etické správanie jednotlivých členov Komory je najúčinnejším znakom toho, že sme hodní úcty a rešpektu.

Je na nás, aby konštatovanie z úvodu tohto príspevku nebolo pravdivé. Držím nám palce.

Jedno fórum nestačí... (... úvahy o územnom princípu)

Ve dňoch 18. a 19. listopadu proběhl na půdě Zámeckého hotelu Třešť další ročník diskusní fóra pořádaného Exekutorskou komorou ČR, kde se již tradičně setkávají zástupci exekutorského stavu, exekuční soudci, představitelé ostatních profesních komor působících v justici a další pozvaní hosté z řad odborné veřejnosti.

Tentokrát jej však provázela poněkud vzrušenější debata než obvykle. Z podnětu vedení Exekutorské komory ČR zde totiž byla poprvé veřejně diskutována otázka „teritoriality“, chcete-li místní příslušnosti soudních exekutorů. O své cenné zkušenosti s touto problematikou se přijeli podělit i zástupci Slovenské komory exekutorů.

Je nesporné, že otázka teritoriality se bezprostředně dotýká každého ze soudních exekutorů, a právě proto jí chceme věnovat náležitý prostor i v našem časopisu. **Očekáváme, že se tato problematika stane hlavním tématem příštího čísla a že následující vstupní příspěvek vyvolá Vaše podnětné reakce, které v něm budeme moci zveřejnit.**

Těšíme se na ně na redakce@exekutorskakomora.cz

Vaše redakce

Exekutoři bez hranic?

Po více než 8 letech fungování soudních exekutorů mně dovolte zamyšlení nad současným systémem provádění exekucí v ČR. Za dobu existence soudních exekutorů v ČR by se dalo předpokládat ustálení pravidel exekučního řízení, výkladové a judikátní sjednocení zákonných nejasností, ale i důstojné zařazení povolání soudního exekutora mezi ostatní právnické profese s dostatečným respektem. Bohužel realita je poněkud jiná. Exekučnímu řádu se stejně jako mnoha jiným předpisům nevyhnula pěkná řádka novelizací, výklady exekučního řádu se omezují povětšinou na pracné odůvodňování toho, proč nepřiznat náklady exekuce, a slovo exekutor se stalo již zažitým synonymem k výrazům, které často nejsou lichotivé.

Nejsem povolán hodnotit, proč tomu tak je, a ani to není cílem tohoto příspěvku. Jen určitá vnitřní profesní nespokojenost mne již delší dobu nutí zamyslet se nad současnou právní úpravou exekučního vymáhání ve světle praktických zkušeností.

Exekutorská komora ČR jako orgán samosprávy sdružuje k 25. listopadu 2009 celkem 121 soudních exekutorů. Každý z nich je jmenován do sídla v obvodu některého z okresních soudů v rámci soudní soustavy ČR. Působnost jednotlivého exekutora však žádným obvodem či regionem omezena není a každý soudní exekutor tedy může provádět v rámci pověření exekuční činnost na celém území ČR. Mezi exekutory navzájem tak funguje přirozená konkurence a je na vůli věřitele-oprávněného, kterého exekutora k vymožení své pohledávky zvolí, resp. se kterým exekutorem se na vymožení dohodne. Zdánlivě tedy efektivní a bezchybný systém? Uvažujme čistě jako podnikatel, pak bezesporu ano, v rámci exekučního trhu funguje do určité míry konkurenční proces, kdy exekutoři jsou zároveň, někdy více či méně, schopnými manažery svých úřadů a svými schopnostmi a organizací svých úřadů ovlivňují postavení svých „firem“ na trhu. Odpusťte však, pokud se pokusím toto hledisko trochu potlačit, zapojit i právnický pohled, a trochu kačírsky hledat chyby.

K hodnocení současného stavu je nezbytné se vypořádat s otázkou postavení soudního exekutora v současném právním systému - je to tvrdý podnikatel fungující na čistě ekonomicko-tržní rovině, orgán veřejné moci či jakási kombinace obojího?

Jak vnímají postavení soudního exekutora české soudy? Ústavní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 1331/07 uvádí: *Ustanovení § 1 odst. 1 exekučního řádu mimo jiné stanoví, že soudní exekutor je fyzickou osobou, kterou stát pověřil exekutorským úřadem. Podle ustanovení § 4 exekučního řádu má exekutor při výkonu exekuční činnosti postavení veřejného činitele. Z uvedeného vyplývá, že exekučním řádem přenesl stát část výkonu své mocispecificky moci soudní, již je třeba rozumět soudní řízení počínaje řízením nalézacím až po řízení vykonávací, na soudní exekutory. Jimi sice jsou fyzické osoby, avšak tato skutečnost má význam toliko právně technický či organizačně institucionální. Z hlediska funkcionálního vykonávají tyto osoby státní moc.*

V jiném rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 417/06 Ústavní soud uvádí: *Na exekuční řízení, resp. na každou z jeho dílčích fází, plně dopadají principy spravedlivého procesu, vyplývající zejména z hlavy páté Listiny. Oprávněný i povinný mají tedy v tomto řízení přiměřeně obdobná práva jako účastníci jakéhokoliv jiného soudního řízení. Nesmí tedy dojít k tomu, aby měla jedna ze stran podstatnou výhodu vůči protistraně. Obdobně ani orgán veřejné moci, proti jehož rozhodnutí směřuje opravný prostředek, nemůže jednat v rozporu s tímto principem, jakkoliv z formálního hlediska není takový orgán účastníkem řízení.*

Nejvyšší soud hodnotí postavení soudního exekutora takto (NS 20 Cdo 2706/2004): *Exekutor při provádění exekuce nemá postavení soukromoprávního subjektu, nýbrž vykonává pravomoc svěřenou mu předpisy veřejného práva. Je na něj delegována část státní moci, jejímž nositelem je při výkonu rozhodnutí soud, tedy pravomoc nuceně vykonávat exekuční tituly. Z postavení exekutora jako nositele delegované státní moci pak plyne, že vztah mezi ním a vydražitelem ohledně zaplacení nejvyššího podání není vztahem soukromoprávním. Viz také usnesení 20 Cdo 1329/2004: Skutečnost, že soudní exekutor má při výkonu exekuční činnosti postavení orgánu vykonávajícího veřejnou moc, vyplývá ostatně přímo z ustanovení § 1 odst. 1 exekučního řádu.*

Jak vidno, v rozhodnutích těchto soudů převládá spíše názor, že soudní exekutor je orgánem výkonu veřejné moci. Tato definice je nadměru důležitá a souvisí s ní další základní předpoklad, totiž nezávislost exekutora. Zdánlivě samozřejmá věc, kterou automaticky předpokládáme a nepřipouštíme si, že by zde snad někdy nebyla. Dostupné právní komentáře se shodují, že jde o institucionální nezávislost a její rozsah je výrazně užší než nezávislost soudce, protože exekutor je při výkonu exekuční činnosti vázán jen Ústavou České republiky, zákony a rozhodnutími soudu vydanými v řízení o výkonu rozhodnutí a exekučním řízení. Takové srovnání „větší“ nezávislosti např. exekučního soudce a menší nezávislosti soudního exekutora může znít téměř neuvěřitelně s ohledem na úpravu rozhodování exekutora dle § 28 a 55b exekučního řádu, kdy exekutor koná často téměř naprosto shodné úkony vůči účastníkům jako exekuční soudce v rámci výkonu rozhodnutí. Exekutor přitom nahrazuje a doplňuje činnost soudu, je tedy prakticky součástí moci soudní, jeho úkony jsou považovány za úkony soudu, a proto musí být stejně nestranný a nezávislý jako soudce. Je nezbytné, aby veřejnost vnímala exekutora jako nestrannou osobu, která vykonává svou činnost nezávisle na jiných subjektech, a aby tak byla zachována vážnost a důstojnost exekutorského stavu. Exekuční řád přitom chrání nezávislost exekutora v rámci některých ustanovení, jako např.

- neslučitelnost činnosti exekutora s jinou výdělečně činnou činností,
- možnost exekutora odmítnout provést požadovaný úkon, ale jen ze zákonem stanovených důvodů (rozpor se záko-

- nem nebo právním předpisem, nesložení přiměřené zálohy na náklady exekuce),
- povinnost exekutora provádět exekuce v pořadí, ve kterém mu byla doručena usnesení o nařízení exekuce,
 - institut podjatosti; je-li důvodná **pochybnost o jeho nepodjatosti** vzhledem k poměru k věci, účastníkům nebo jejich zástupcům, je exekutor vyloučen z provedení exekuce.

Určité oslabení nezávislosti může a samozřejmě nemusí nastat kvůli např. ustanovení **§ 90 odst. 2 exekučního řádu, podle něhož si exekutor a oprávněný mohou sjednat smluvní odměnu za provedení exekuce**. Tato není chápána jako náklad exekuce a nedotýká se odměny, náhrady hotových výdajů, náhrady za doručení písemností a náhrady za ztrátu času. Exekutor je takto v podstatě placen dvakrát. Nejen že vymůže na povinném náklady exekuce, ale vzniká mu i nárok vůči oprávněnému na tuto odměnu. Takto sjednaná odměna by mohla být považována za nadstandard a snahu oprávněného o upřednostnění jeho exekuční věci a tím i o její mnohem rychlejší a úplné vymození, protože exekutor je tímto motivován jak podílem na vydobyté pohledávce, tak i smluvní odměnou, jejíž výše není navíc zákonem vůbec upravena. **Podobně diskutabilní může být i § 74 exekučního řádu, který dovoluje exekutorovi v rámci jeho další činnosti poskytovat právní pomoc oprávněnému nebo povinnému po vydání exekučního titulu, ale i v rámci exekuční činnosti**. O tuto právní pomoc lze dle druhého odstavce uvedeného ustanovení požádat jakéhokoliv exekutora, a tedy i toho, který je pověřen provedením exekuce, v níž je žadatel o právní pomoc současně v postavení účastníka řízení, tedy buď jako oprávněný nebo jako povinný. Exekutor by takovým poskytováním právní pomoci opouštěl nezávislé postavení, ve kterém by měl působit jako třetí osoba nezávislá na jednotlivých účastnících řízení. Aby bylo dosaženo rovného postavení všech účastníků řízení, musel by exekutor poskytovat právní pomoc zároveň oběma stranám, čímž by však mohl být ohrožen samotný výkon a účel exekuce. Obecně lze konstatovat, že exekutor je téměř vždy s oprávněným v dřívějším kontaktu než s povinným.

Na tuto „nudnou“ teorii někdy zapomínáme a **nezávislost často skloňujeme ve spojení s ekonomickou stránkou naší profese**. Ekonomická nezávislost je rovněž jednou ze záruk nezávislého a nestranného výkonu exekuční činnosti; v exekučním řádu je zakotvena v § 3 odst. 1.

Zde se nám ovšem opět stále vrací ona otázka, **zda je exekutor podnikatelem** podle zákona č. 513/1991 Sb., tedy osobou, která vlastním jménem, soustavně a samostatně provádí činnost (podnikání) na vlastní odpovědnost a za účelem dosažení zisku. Fakticky zcela jistě, neboť exekutor má z úspěšného provedení exekuce zisk (odměnu) a nese podnikatelské riziko, které spočívá v tom, že majetek povinného nebude postačovat nejen k uspokojení pohledávky oprávněného, ale i nákladů exekuce. Takto vnímal postavení exekutora původně i Ústavní soud, což vyjádřil ve svém usnesení sp. zn. II. ÚS 150/04. Nezhlednil však specifika exekuční činnosti, zejména to, že exekutor v podstatě nemůže odmítnout provedení exekuce, kterou byl pověřen, a tím ztrácí smluvní volnost, která je jednou z podmínek existence volného trhu. Nemůže tudíž zvážit rizika výtěžnosti konkrétní exekuce. **Kromě toho vykonává exekuční činnost sice za odměnu, ale ta je pevně určena exekučním tarifem, a ztrácí tak i volnost v otázce výše odměny za jeho práci**. Exekutor se tak pohybuje nikoli na volném trhu, ale na trhu značně regulovaném, a jeho postavení by se dalo označit maximálně za postavení obdobné podnikateli, protože hlavním účelem jeho činnosti není dosažení zisku, ale nucený výkon exekučních titulů. Skutečnost, že zisku dosahuje, by se dala označit spíše jako „vedlejší produkt“ jeho činnosti.

Exekuční řád tedy stanoví, že exekutor vykonává exekuční a další činnost za úplatu. Poskytování takové úplaty je pak chápáno jako garance základního práva garantovaného čl. 26 odst. 3 věta

prvá Listiny základních práv a svobod (dále jen LZPS) a zákazu uvedeného v čl. 9 odst. 1 LZPS. Ustanovení má kogentní povahu, tzn. je-li exekutor pověřen provedením exekuce, vzniká mu tím nárok na úplatu, za niž tuto činnost provozuje. A to je třeba respektovat zejména v situacích, kdy nedojde k úspěšnému vynucení povinnosti na povinném (dojde tedy k zastavení exekuce) a tím není vymožen nárok oprávněného příznaný exekučním titulem, ale ani náklady exekuce. **Exekutor se pak může časem ocitnout v postavení silně závislém, a to na dostatečném zajištění vymožitelných případů, protože v opačném případě by mu nutně hrozil i ekonomický zánik**. Exekutor se totiž na rozdíl od běžného podnikatele pohybuje na velmi specifickém trhu. Pokud oprášíme, na fakultě tolik oblíbený, předmět teorie národního hospodářství, můžeme se pokusit definovat „exekuční trh“. Především jde o trh uzavřený, působí na něm přesně vymezený počet soutěžitelů. Cena služby je výsledkem nikoliv nabídky a poptávky, ale je, až na výjimky, striktně určena právním předpisem. A v tomto zvláštním systému pak funguje čistá konkurence. Právě tato konkurence, v tržní ekonomice tak prospěšná a efektivní, zde někdy může působit a také působí devastujícím účinkem. Stejně jako na všech konkurenčních trzích i zde musí nutně nastat téměř jistý následek - efektivnější podnikatelé vytlačují z trhu podnikatele méně efektivní, neboli volná ruka trhu může s určitou pravděpodobností v určitém časovém horizontu způsobit zánik méně efektivních exekutorských úřadů. **Méně efektivních ale rozhodně neznamená neschopných**. Jak víme, nemá soudní exekutor de facto možnost odmítnout navrženou exekuci a jeho obrana je v tomto téměř mizivá. Zároveň nese značné riziko, že při bezvýslednosti takovéto exekuce ponese náklady ze svého, v lepším případě mu soud přizná úhradu hotových výdajů, které vynaložil. Rozhodně však obtížně získá odměnu, pokud nemá dobrou smlouvu s oprávněným. V současném počtu exekucí tak vzniká obrovské množství úkonů, které soudní exekutoři provádějí, aniž by za tuto práci dostali zaplacenou. V tržní ekonomii toto není běžný jev a objevuje se většinou jako nežádoucí důsledek určitých narušení pravidel, např. jako důsledek dumpingu (výrobce prodává za cenu nižší, než jsou jeho náklady, s cílem vytěsnit konkurenty). Ve výše popsaných situacích ovšem platí, že **nést dočasně tuto ztrátu si mohou dovolit většinou ekonomicky silnější podnikatelé**. Tato kategorie firem, pokud postupují efektivně a rozvíjí svůj potenciál, může na uzavřeném trhu velmi rychle získat i tzv. dominantní postavení na trhu (v roce 2008 bylo nařízeno přes půl milionů exekucí, z toho téměř čtvrtina ve prospěch 5 exekutorských úřadů). Lze si představit i extrémní případ, že by byla většina přidělených exekucí tvořena nemajetnými povinnými, a exekutor by se tak ocitl v situaci, kdy by byl skoro bez příjmů a ohrožovalo by to samotnou existenci jeho úřadu, vzhledem k tomu, že provedení exekucí téměř nesmí odmítnout.

Ze shora popsaných důvodů se proto domnívám, že v současném systému je soudní exekutor velmi závislý na smluvním vztahu s oprávněnými subjekty, které do určité míry, a to i nad rámec předvídaný zákonem, mohou ovlivňovat nezávislost soudního exekutora a způsob jeho exekuční činnosti. V rámci své činnosti a konkurence musí pak exekutor paradoxně „soutěžit“ i s dalšími způsoby nuceného výkonu práva, jako jsou výkon rozhodnutí či správní exekuce. Je všeobecně známo, že pro řadu věřitelů je daleko levnější využít při určitém druhu vymáhání tyto paralelní způsoby. Při tom všem se exekutor zmitá mezi „mlýnskými kameny“, musí postupovat dostatečně efektivně a razantně s cílem vymožit pohledávku oprávněného, zároveň je průběžně změnami exekučního řádu nucen velmi vážit často i jinak běžné úkony vůči povinným účastníkům. Stát na soudní exekutory na jedné straně přenáší velmi rozsáhlou pravomoc moci soudní, na druhé straně je ovšem soudní exekutor pramálo začleněn do justičního systému. Centrální kontrola činnosti exekutorských úřadů se přitom omezuje téměř výhradně na úkony sankční povahy, bez efektivní pomoci k odstranění nedostatků.

úvodem

Při zvážení všech shora popsaných okolností se ptám, není-li na místě „změnit model“? Například za model, kde

- jsou návrhy věřitelů adresovány soudu, který je náhodným elektronickým výběrem přiděluje bez možnosti ovlivnění soudním exekutorům nejbližší bydliště či sídlo dlužníka (např. na krajské úrovni),
- je státem zajišťovaný nucený výkon práva sjednocen v činnosti soukromých soudních exekutorů při odstranění paralelních a systémově zcela odlišných jiných způsobů (výkon rozhodnutí, správní exekuce),
- je soudnímu exekutoru přiznána spravedlivá tarifní odměna za všechny úkony, které provede,
- je soudní exekutor sice členem samosprávné organizace, ale zároveň nedílnou součástí justiční soustavy, v rámci které je pravidelně vzděláván a vykonává i obligatorní pravidelnou justiční praxi,
- kontrola soudních exekutorů je soustředěna u soudu, v jehož obvodu má exekutor své sídlo, kdy smyslem kontroly primárně je efektivní pomoc k odstranění nedostatků a až následně pak sankce.

Shora popsaný model by mohl určitě posílit nezávislost soudního exekutora při zachování motivace k vymožení pohledávky prostřednictvím tarifních odměn. Zcela jistě by došlo ke zkvalitnění úkonů v rámci exekuční činnosti, při zachování systematické kontroly. **Exekuční řízení by mohlo být prováděno efektivněji se znalostí regionálních podmínek ze strany exekutora, často rovněž s nižšími náklady exekuce. Pro účastníky, zejména povinné, by se zlepšila dostupnost a faktická dosažitelnost soudního exekutora.**

Díky rovnoměrnějšímu rozložení agendy by nedocházelo ke zvýhodňování určitých oprávněných před jinými.

V řadě evropských zemí pověřuje stát nuceným výkonem práva soukromé osoby a zkušenosti ukazují, že tento systém je daleko pružnější a výkonnější než systém státních úředníků. V řadě evropských zemí tento systém funguje zároveň na územním principu, vesměs s velmi dobrými zkušenostmi. Za zmínku stojí, že k podobnému modelu směřuje i slovenská úprava.

S vědomím toho, že řada kolegů exekutorů, ale i část odborné veřejnosti, může mít na toto téma odlišný názor, je tento příspěvek koncipován jako pouhý názor řadového exekutora, nicméně exekutora, který vede jeden z, řekněme větších, exekutorských úřadů.

Malá připomínka jedné části exekučního řádu závěrem:

„Slibuji na svoje svědomí a občanskou čest, že budu zachovávat Ústavu České republiky, ústavní a jiné zákony a právní předpisy a budu je uplatňovat jako soudní exekutor podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, při výkonu exekuční činnosti budu postupovat nezávisle a spravedlivě a budu zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvím v souvislosti s vykonáváním exekuční nebo další činnosti exekutora.“

Mgr. Martin Tunkl
soudní exekutor
Exekutorského úřadu Plzeň město

LINDE PRAHA www.linde.cz

Občanský zákoník - komentář

Karel Eliáš a kolektiv

Toto vydání navazuje na komentář k občanskému zákoníku od kolektivu autorů v čele s JUDr. Holubem. Zpracování bylo svěřeno praktikům i akademikům. Vedení kolektivu se ujal prof. JUDr. Karel Eliáš. Svým pojetím kniha nabízí čtenářům vědecký, kritický a prakticky využitelný výklad zákona. Kromě popisu obsahu

normy a rozboru platné úpravy poskytuje také poučení o celkovém základu jednotlivých institutů a jejich širších aspektech, a to i pokud jde o příčiny vzniku stávající úpravy jednotlivých ustanovení, jejichž výklad provázejí rubriky odkazující na související literaturu a judikaturu.

Rozsah 2600 stran, cena 2900 Kč

Doručování v soudním řízení

Karel Svoboda, Milan Suk, Pavel Zeman

Tato monografie odpovídá na otázky: V čem se liší „staré“ a „nové“ doručování soudních písemností? Jak vypadá komunikace prostřednictvím datových schránek? Jakým způsobem tyto změny poznamenají civilní i trestní řízení? Současně obsahuje i výklad jednotlivých doručovacích institutů. Jedná se o první tuzemskou monografii, která pojednává o doručování v celé jeho šíři, včetně jeho vazeb na ostatní procesní instituty. Doručování neexistuje samo o sobě, má význam pouze v návaznosti na ostatní procesní ustanovení, proto je cílem této monografie poskytnout čtenáři nejen vodítko, jak si vykládat jednotlivá ustanovení upravující soudní doručování, ale i námět k zamýšlení v těch případech, kde je zákon nejasný. České soudy musejí, čím dál tím častěji, komunikovat s účastníky prostřednictvím cizích justičních orgánů.

Rozsah 272 stran, cena 395 Kč

Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou

Marta Škárová a kolektiv

4. aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2009

Komentář nahrazuje vydání předchozího komentáře od kolektivu autorů pod vedením prof. Winterové. Jednotlivá ustanovení zákona jsou opatřena praktickým komentářem obsahujícím srozumitelný výklad institutů, včetně odkazů na úpravu v jiných zákonech a související judikaturu. Kniha dále obsahuje nejvýznamnější související předpisy, tj. advokátní tarif, zákon o soudních poplatcích a vyhlášku, kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů. Čtvrté aktualizované vydání k 1. 9. 2009 zahrnuje nejnovější novely včetně novely exekučního a daňového řádu.

Rozsah 1264 stran, cena vázaného výtisku 1560 Kč

Exekuce jiné pohledávky

Martina Radkova

Příručka poskytuje přehled o exekuci pohledávek dlužníka, které má on sám za svými dlužníky. V ČR nastává tato situace poměrně často a exekuce jiné pohledávky je pro dlužníka mnohdy pomocí. Termín „jiná pohledávka“ slouží k odlišení od exekuce pohledávek na účtech u bank nebo z titulu mezd a jiných příjmů. V publikaci je popsán tento druh exekuce – jak daňové, soudní, tak i vedené soudními exekutory. Odborníci i laici ocení praktické postřehy, odkazy na judikaturu, vzory, polemiku se současnou odbornou literaturou a otázky kladené a zodpovědané autorkou. Příručka je určena právníkům, advokátům, daňovým poradcům, finančním a celním úřadům, soudním exekutorům, zaměstnancům soudů včetně vykonavatelů, firmám pracujícím s pohledávkami, ale také všem věřitelům a dlužníkům.

Rozsah 192 stran, cena 295 Kč

LINDE PRAHA, a. s. – 115 51 Praha 1, Opletalova 35,
tel.: 224 212 214, tel./fax: 224 211 073, e-mail: obchod@linde.cz

Bankovní účet jako předmět exekučního postihu

Účelem exekučního řízení, jak je všeobecně známo, je dosáhnout uspokojení konkrétního právního nároku věřitele přiznaného kvalifikovaným způsobem, a to bez ohledu na ochotu osoby povinné poskytnout takto přiznané plnění. Tohoto účelu, v případě nuceného splnění peněžitého nároku, lze dosáhnout postihem konkrétního majetku náležejícího do jmění povinného. Aby konkrétní majetek byl způsobitelným předmětem exekučního postihu, musí být převoditelný a penězi ocenitelný. Do takto obecně vymezeného předmětu exekučního postihu zcela jistě náleží právo povinného na výplatu peněžních prostředků vložených na jeho bankovním účtu.

Pojmové znaky exekuce příkázáním pohledávky z účtu

Klíčovými pojmy tohoto způsobu exekuce jsou peněžní ústav a bankovní účet. Pod legislativní zkratku peněžní ústav řadíme všechny subjekty, jejichž předmět podnikání je přijímání vkladů od veřejnosti; toto výlučné oprávnění se označuje jako bankovní monopol. Peněžní ústav je pověřen realizací samotné exekuce a nese odpovědnost za zákonný postup při jejím provádění.

Zákon výslovně neoznačuje druh účtu, ze kterého lze pohledávku odepsat, a proto lze vycházet z možnosti, že předmětem exekučního postihu může být pohledávka z jakéhokoliv účtu vedeného v jakémkoliv měně. Účet samotný nepředstavuje žádnou majetkovou hodnotu, není svou povahou ani cenným papírem, a není tedy ani předmětem občanskoprávních vztahů. Majetkovou hodnotu představuje závazek peněžního ústavu k vyplacení peněžních prostředků na účet deponovaných. Peněžní prostředky vložené na účet, jakožto předměty právních vztahů druhově určené, přecházejí do vlastnictví banky; složitel těchto peněžních prostředků má vůči bance postavení věřitele¹. Z těchto důvodů je postihována pohledávka za peněžním ústavem z titulu závazkového právního vztahu a nikoliv účet samotný. Veškeré platby připsané na účet se transformují v tzv. vkladovou pohledávku, a to bez ohledu na to, zda např. představovaly příjem povinného poukázány na účet plátcem mzdy. Připsáním těchto plateb na účet povinného dochází ke smíšení peněžních prostředků na účet vložených, tedy ke změně právního režimu těchto plateb. U peněžních prostředků vložených na účet tudíž nelze určit právní důvod jejich nabytí, protože pohledávka z účtu zahrnuje všechny platby, jež jsou na účet v průběhu vedení tohoto účtu, a tedy i v průběhu provádění exekuce, připisovány.

Smlouva o běžném účtu může v souladu s ustanovením § 711 obchodního zákoníku stanovit, že banka provede do určité částky příkazy majitele účtu i k platbám, pro které není na účtu dostatek peněžních prostředků. S ohledem na skutečnost, že práva a povinnosti stran při uskutečňování těchto plateb se řídí podpůrně smlouvou o úvěru, nemá sjednání tzv. kontokorentu vliv na rozsah exekučního postihu peněžních prostředků deponovaných na účtu povinného. Tyto prostředky představují právo povinného na poskytnutí peněžních prostředků z titulu smlouvy o kontokorentním účtu, a nikoliv závazek peněžního ústavu k vyplacení peněžních prostředků na účtu deponovaných. Poskytnuté peněžní prostředky jsou zpravidla spláceny automaticky platbami, které na běžný účet

dojdou. Exekučním postižením účtu povinného je tedy dotčen inkasní způsob splnění závazku povinného poskytnutý úvěr vrátit.

Z hlediska obsahových náležitostí smlouvy o vkladovém účtu má význam pro provedení exekuce určení okamžiku splatnosti pohledávky povinného ze smlouvy o vkladovém účtu. Z ustanovení § 716a písm. d) obchodního zákoníku vyplývá právo majitele účtu nakládat s peněžními prostředky na účtu před uplynutím doby určené ve smlouvě o vkladovém účtu nebo před uplynutím výpovědní lhůty. Vyloučení dřívější dispozice musí smlouva o vkladovém účtu v souladu s ustanovením § 717 odst. 2 obchodního zákoníku výslovně stanovit. Systematickým výkladem těchto ustanovení lze dovodit, že dnem následujícím po doručení vyzoomění o právní moci exekučního příkazu, bude odepsána z vkladového účtu povinného exekučně přikázaná částka, byť pod sankcí zániku nároku povinného na úroky sjednané ve smlouvě, a ohledně zbylých peněžních prostředků zůstane obsah závazkového vztahu stanovený smlouvou o vkladovém účtu nedotčen. Byla-li mezi povinným a peněžním ústavem uzavřena smlouva o vkladovém účtu s absolutně pevným termínem vkladu, bude odepsání exekučně postižených peněžních prostředků realizováno po uplynutí doby sjednané ve smlouvě o vkladovém účtu nebo po uplynutí výpovědní lhůty. Okamžik doručení exekučního příkazu je třeba v této souvislosti považovat za výpověď vkladu těch peněžních prostředků, jež odpovídají přikázané pohledávce. Exekuce postihuje pohledávku povinného za peněžním ústavem včetně splatných úroků z peněžních prostředků na účtu deponovaných, a to bez ohledu na skutečnost, zda se připsují ve prospěch vkladového účtu nebo jsou vypláceny jiným způsobem.

Vhodnost tohoto způsobu exekuce

Exekuce příkázáním pohledávky z účtu, a to jak z hlediska efektivity dosažení cíle exekučního řízení, tak i z hlediska zásahu do majetkové a osobnostní sféry povinného, je vždy přiměřeným způsobem provedení exekuce. Uvedenému odpovídá i novelizované ustanovení § 58 odst. 2 exekučního řádu. K provedení exekuce ostatními zákonem stanovenými způsoby lze přistoupit až poté², co nebude na základě doručení exekučního příkazu peněžnímu ústavu provedena blokáce celé exekučně vymáhané částky včetně nákladů exekuce. Jakýkoliv časový test, například spojený s uplynutím sledovacího období, by byl v rozporu s účelem exekučního řízení a povinností soudního exekutora provést exekuci v přiměřené době.

Primární funkcí práva jako takového je aprobovat konkrétní společenské vztahy a jejich plnění garantovat cestou státního donucení. Exekuční řízení směřuje k nucenému splnění povinnosti autoritativně přiznané rozhodnutím příslušného orgánu, tedy je samotným projevem zmíněného státního donucení, a ustanovení § 263 a 264 občanského soudního řádu, či kazuisticky přijatou úpravu ustanovení § 58 odst. 2 exekučního řádu, je proto třeba vykládat restriktivně tak, aby jejich aplikací nebyl potlačen samotný smysl a účel exekučního řízení. Tato ustanovení ve své podstatě konkretizují a aplikačně transformují na exekuční řízení obecný zákaz šikanózního jednání. Uvedené lze uzavřít, že jakákoliv ochrana dlužníka jde nutně na úkor věřitele, jemuž se přitom má dostat od státu prostřednictvím k tomu povolovaných orgánů plné ochrany, protože je v právu a toto jeho právo bylo náležitě zjištěno, vysloveno a rozhodnutí o tom je vykonatelné³.

Ustanovení § 263 a 264 občanského soudního řádu, či kazuisticky přijatou úpravu ustanovení § 58 odst. 2 exekučního řádu, je proto třeba vykládat restriktivně tak, aby jejich aplikací nebyl potlačen samotný smysl a účel exekučního řízení.

¹ Viz DVOŘÁK, J., POLEDNA, Z. Exekuční postih pohledávek patřících do společného jmění manželů a výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu. Právní rozhledy, 2002, 10. ročník, č. 10/2002.

² Je-li v rozporu se samotným účelem exekuce postupný dílčí postih majetku povinného, ať již s ohledem na vyšší exekučně vymáhané částky nebo s ohledem na provedení majetková zjištění, lze za použití logického argumentu a contrario okamžitě přistoupit k provedení exekuce vícero nebo všemi zákonem stanovenými způsoby.

³ Viz WINTEROVÁ, A. a kol. Civilní exekuce, konkurz a vyrovnání. Praha: Aleko, 1992. str. 49.

Povinnosti stanovené exekučním příkazem

Vydaný exekuční příkaz vstupuje do závazkového právního vztahu mezi povinným a peněžním ústavem. Exekučním příkazem se obsah tohoto závazkového vztahu „modifikuje“, a to tím, že nad smluvní ujednání stran smlouvy o zřízení bankovního účtu přistupují ex lege další povinnosti, které ve svém důsledku potlačují toto smluvní ujednání, a to v rozsahu dispoziční oprávnění povinného k peněžním prostředkům na účtu deponovaných. Tato modifikace nahrazuje vůli povinného k splnění autoritativně uložené povinnosti a směřuje k uspokojení peněžitého nároku ze strany peněžního ústavu. Těmito povinnostmi jsou zejména zákaz uložený peněžnímu ústavu, aby plnil povinnému, a tomu odpovídající zákaz povinného, aby s postiženou pohledávkou jakkoliv nakládal. V právní terminologii se tyto povinnosti či zákazy označují jako arrestatorium a inhibitorium. Citovanými dispozičními omezeními jsou povinný a peněžní ústav vázáni pouze co do výše vymáhané pohledávky, jejího příslušenství a nákladů exekuce. S ostatními peněžními prostředky na exekučně postiženém účtu může povinný volně nakládat. Zákazy uložené ustanovením § 304 odst. 1 a 3 občanského soudního řádu nemají vliv na samotnou existenci smlouvy o vedení účtu, ale pouze ovlivňují smluvní vztah banky a „majitele účtu“, potud, že se omezuje právo povinného na výplatu zůstatku na účtu podle ustanovení § 715 odst. 5 obchodního zákoníku.

Nelze vyloučit, aby soudní exekutor uložil ve vydaném exekučním příkazu peněžnímu ústavu další povinnosti, jako například povinnost sdělit zůstatek na účtu postiženém exekucí ke dni doručení exekučního příkazu. Stanovení takové povinnosti má pro soudního exekutora význam z hlediska dalšího postupu v exekučním řízení. Zákonnou oporu pro případné uložení povinnosti ke sdělení o stavu peněžních prostředků neobsahuje jen ustanovení § 33 odst. 4 exekučního řádu, ale ji také nalezneme v ustanovení § 128 občanského soudního řádu. Dle něho je každý povinen, a tedy i peněžní ústav, bezplatně na dotaz soudního exekutora sdělit skutečnosti, které mají význam pro řízení. Jde o obecnou informační povinnost, kterou lze s odkazem na ustanovení § 254 odst. 1 občanského soudního řádu rozšířit i na exekuční řízení.

Rozsah peněžních prostředků na účtu postižených nařízením exekuce

Účinky arrestatoria a inhibitoria postihují jak peněžní prostředky, které jsou deponovány na účtu v okamžiku, kdy byl peněžnímu ústavu doručen exekuční příkaz, tak peněžní prostředky, které jsou na postižený účet připsány v době od doručení exekučního příkazu do uplynutí šesti měsíců od doručení vyrozumění o právní moci exekučního příkazu (tedy v době tzv. sledovacího období).

Takto stanovený rozsah postižení peněžních prostředků na účtu je limitován tzv. výjimkami z arrestatoria a inhibitoria, konkrétně ustanoveními o prostředcích určených k výplatě mezd, ustanoveními o účelovém určení peněžních prostředků uložených na účtu, ustanoveními o oprávněném zúčtování a s účinností od 1. července tohoto roku ustanovením § 304b občanského soudního řádu, které upravuje výši nezabavitelné částky tímto způsobem exekuce. Naposledy jmenovanému ustanovení jsou věnovány samostatné články v tomto čísle časopisu.

Účelem ustanovením § 304a občanského soudního řádu je umožnit povinnému jakožto zaměstnavateli dostat svým povinnostem vyplývajícím z pracovněprávních vztahů. Toto ustanovení vychází z hodnotového hodnocení listinného práva na spravedlivou odměnu za vykonanou práci a právního principu pacta sunt servanda

a upřednostňuje v rámci legislativně stanovené doby listinné právo prvně jmenované.

Zákazy zajišťující průběh exekuce se tedy neuplatní, pokud jde o peněžní prostředky na účtu povinného, které jsou určeny pro výplatu mezd (platů), náhrad mezd (platů) a dalších plnění, která nahrazují odměnu za práci. Prolomení zákazu se vztahuje pouze na výplatní termín nejbližší následující po dni, kdy bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení exekuce. Mzdy splatné v dalších výplatních termínech již z exekučně postiženého účtu nelze hradit. Nezbytným předpokladem je, aby byl povinný zaměstnavatelem ve smyslu pracovněprávní úpravy. Dalším předpokladem k postupu dle tohoto ustanovení je písemné prohlášení povinného adresované peněžnímu ústavu, v němž povinný uvede účel platby v dikci tohoto institutu, celkovou částku peněžních prostředků a jména konkrétních zaměstnanců s uvedením výše mzdy, která jim má být vyplacena. Uvolnění peněžních prostředků, jakožto předpokládaný cíl jednostranného právního úkonu povinného adresovaného peněžnímu ústavu, je vázáno na uvedení výše uvedených skutečností povinným. Kontrolou nad správností tohoto postupu je pověřen soudní exekutor, který může povinnému uložit usnesením vyúčtovat skutečně vyplacené mzdy. Vyúčtování spočívá v porovnání údajů uvedených v písemném prohlášení učiněném pro peněžní ústav, tedy prostředků skutečně vyplacených peněžním ústavem, s listinami dokládajícími skutečnou výplatu peněžních prostředků oprávněným pracovníkům povinného⁴.

Takto explicitně stanovená právní úprava postupu povinného a peněžního ústavu při žádosti o výplatu peněžních prostředků určených na mzdy zaměstnanců může dosáhnout svého interpretačního významu za použití logického argumentu a similii při konkrétní realizaci postupu dle dosavadní právní úpravy obsažené v ustanovení § 304b občanského soudního řádu, které kategorickou úpravu při uvolnění prostředků odpovídajících nezabavitelné částce postrádá.

U peněžních prostředků vložených na účet nelze určit právní důvod jejich nabytí, protože pohledávka z účtu zahrnuje všechny platby, jež jsou na účet v průběhu vedení tohoto účtu připisovány.

Provedení exekuce není dotčeno zajištěním peněžních prostředků na účtu povinného u peněžního ústavu v rámci trestního řízení. Ustanovení § 79a odst. 2 a § 79b trestního řádu, modifikuje postup peněžního ústavu při odepisování peněžních prostředků z účtu povinného tak, že se přednostně použijí k uspokojení pohledávky oprávněného peněžní prostředky nedotčené rozhodnutím orgánu činného v trestním řízení o zajištění. Jestliže tyto prostředky na účtu povinného nedostačují k uspokojení pohledávky oprávněného, použijí se i prostředky zajištěné v rámci trestního řízení (ustanovení § 79a odst. 2 věta třetí, in fine trestního řádu), a to na základě souhlasu předsedy senátu nebo státního zástupce. Jelikož je exekuční řízení vedeno k vymožení již pravomocně přiznané pohledávky (na rozdíl od trestního řízení, ve kterém dosud nebylo o vině a o případném peněžitém trestu nebo povinnosti k náhradě způsobené škody dosud rozhodnuto) by výše uvedené orgány činné v trestním řízení neměli souhlas odmítnout, zejména pokud vznik exekučně vymáhané pohledávky nesouvisí s trestnou činností povinného. Souhlasu není třeba, je-li exekuce prováděna k uspokojení pohledávky státu.

Realizace exekuce

Odpovědnost za dodržení zákonného postupu při provádění exekuce nese peněžní ústav. Postup peněžního ústavu při vlastní realizaci exekuce upravují ustanovení § 304, 304a, 307 až 310 občanského soudního řádu. Peněžní ústav provede exekuci odepisáním vymáhané pohledávky z účtu povinného a jejím vyplacením na účet úschov soudního exekutora. Soudní exekutor nemá

⁴ Viz TRIPES, A. Exekuce v soudní praxi, 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2001. str. 252.

uloženu dohlédací funkci nad činností peněžního ústavu, není žádným garantem zákonného postupu peněžního ústavu po vydání exekučního příkazu. Kontrolní funkci zákonného postupu peněžního ústavu při realizaci exekuce plní podlužnická žaloba. Provedení exekuce má, v rozsahu ve kterém byla uskutečněna, hmotné právní účinky splnění povinnosti.

Vyrozumět o právní moci vydaného exekučního příkaz je soudní exekutor povinen ihned poté, co má doloženo (například i na základě výslovného prohlášení účastníků exekučního řízení, že neuplatní žádné opravné prostředky), že usnesení o nařízení exekuce a exekuční příkaz nabyly právní moci. V této souvislosti je třeba uvést, že právní moc je vlastností rozhodnutí vydaného v exekučním řízení, která je spojená s právní skutečností (plynutím času) nezávislou na vůli účastníků řízení nebo soudu. Na takto stanoveném okamžiku vyrozumění nemůže ničeho změnit ani skutečnost podání návrhu na zastavení exekuce nebo podání mimořádného opravného prostředku proti usnesení o nařízení exekuce.

Odepsáním pohledávky postižené exekucí včetně jejího příslušenství z účtu povinného a jejím vyplacením na účet úschov soudního exekutora je exekuce tímto způsobem provedena. Zákon, k zajištění tohoto cíle, stanoví povinnost peněžnímu ústavu skutečně vyplatit exekučně postiženou pohledávku, a to i když má vůči oprávněnému nebo soudnímu exekutorovi jinou pohledávku, kterou by jinak mohl započíst (ustanovení § 307 odst. 4 občanského soudního řádu). Peněžní ústav má v pojetí zákonné úpravy tohoto způsobu exekuce postavení orgánu provádějícího exekuci, a proto je možnost provedení zápočtu vzájemných pohledávek oprávněného nebo soudního exekutora a peněžního ústavu vyloučena. Provedením exekuce se peněžní ústav zproští v rozsahu plnění vyplaceného oprávněnému své povinnosti vůči povinnému vyplývající ze smlouvy o zřízení účtu.

Byla-li exekuce nařízena na více účtů povinného, provede peněžní ústav exekuci z jednotlivých účtů podle pořadí uvedeného v exekučním příkaze. Není-li pohledávka oprávněného v plné výši blokována ke dni doručení vyrozumění o právní moci, provede se exekuce odepsáním z toho účtu, na který nejdříve tato částka dojde v šestiměsíčním sledovacím období.

Pluralita při provádění exekuce

V rámci realizace exekuce příkazáním pohledávky z účtu může dojít k situaci, kdy je exekučně postižená pohledávka z účtu povinného zatížena více právy třetích osob.

Ustanovení § 309a upravuje postup peněžního ústavu v případě, kdy pohledávka z účtu povinného je zastavena, nebo plní funkci jiného zajišťovacího prostředku, ve prospěch subjektu odlišného od oprávněného, který vede exekuci jejím příkazáním. Byla-li pohledávka z účtu povinného zatížena některým ze zajišťovacích prostředků a mají-li práva z nich plynoucí dřívější pořadí než pohledávka, pro niž byla nařízena exekuce, lze exekuci postižením těchto prostředků provést jen tehdy, jestliže tato práva zanikla, aniž by byly peněžní prostředky z účtu na jejich základě zcela vybrány. Skutečností rozhodující pro pořadí je den vzniku těchto práv podle hmotného práva a den doručení exekučního příkazu peněžnímu ústavu. Zákon zde vychází ze zkušenosti, že k zajištění závazkového právního vztahu dochází zpravidla dříve než k nařízení exekuce k vymození povinnosti z něho vyplývající, a jen pro samotnou skutečnost nařízení exekuce nemohou být narušovány principy právní jistoty založené hmotným právem a vymáhající věřitel nemůže být zvýhodněn oproti věřitelům vybaveným uvedenými zajišťovacími instituty dříve zřízenými. Je-li banka provádějící exekuci sama oprávněna z některého z uvedených zajišťovacích institutů, má stejná práva jako každý jiný věřitel. Zákaz uvedený v § 304 odst. 1 občanského soudního řádu se tohoto postavení banky nedotýká.

Mají-li výše vyjmenovaná práva pozdější pořadí než pohledávka, pro niž byla nařízena exekuce, při provedení exekuce se k nim nepřihlíží. V případě stejného pořadí a nedostatku peněžních prostředků nedotčených právy z těchto zajišťovacích prostředků na účtu se uhradí vymáhaná pohledávka poměrně. Mají-li tato práva lepší pořadí než vymáhaná pohledávka, nařízení exekuce na ně nemá vliv a jejich zajišťovací a uhrazovací funkce se nedotýká. Právy z těchto zajišťovacích prostředků dotčené peněžní prostředky na účtu povinného jsou současně postiženy i ve prospěch oprávněného, a to pro případ, že by se uhrazovací funkce těchto prostředků neuplatnila. Peněžní ústav tedy eviduje vydaný exekuční příkaz po celou dobu existence těchto práv, a v případě jejich zániku bez realizace uhrazovací funkce v plné výši, tedy aniž by peněžní prostředky z účtu byly na jejich základě zcela vybrány, provede peněžní ústav exekuci podle ustanovení § 307 odst. 2 a 3 občanského soudního řádu, a to v den, který následuje po dni, kterého se peněžní ústav o zániku dozvěděl. Existence těchto práv se nikterak neodráží do určení a běhu tzv. sledovacího období.

K pluralitě exekucí dochází i v případě, kdy je příkazána pohledávka ze stejného účtu povinného u téhož peněžního ústavu několika exekučními příkazy. Tento střet exekucí se řeší na základě výslovného ustanovení § 130 odst. 3 exekučního řádu postupem dle zákona, kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, jehož ustanovení § 8 vychází z principu priority a z principu proporcionality.

Ukončení exekuce příkazáním pohledávky z účtu

Exekuce obecně, a samozřejmě i tímto způsobem, je skončena vymožením dlužné částky včetně nákladů exekuce. Splněním povinnosti dochází tedy k zániku exekučního řízení ex lege a zároveň v souladu s ustanovení § 51 písm. c) exekučního řádu zaniká pověření soudního exekutora. Je-li vydán exekuční příkaz postihující vkladovou pohledávku plně realizován, tedy je na základě něho odepsána z exekučně postiženého účtu celá vymáhaná pohledávka, soudní exekutor o této skutečnosti nevyhotovuje žádné rozhodnutí nebo oznámení. Je-li však exekuce provedena jiným způsobem, je soudní exekutor povinen v souladu s ustanovením § 46 odst. 7 exekučního řádu doručit peněžnímu ústavu oznámení o skončení exekučního řízení. K okamžiku doručení tohoto oznámení zanikají účinky arrestatoria a inhibitoria, neboť dle ustanovení § 47 odst. 5 exekučního řádu provedením exekuce zanikají účinky vydaného exekučního příkazu, kterým bylo rozhodnuto o provedení exekuce příkazáním pohledávky z účtu.

V provádění exekuce se jinak pokračuje tak dlouho, dokud není subjektivní právo oprávněného plně uspokojeno. V případě exekuce příkazáním pohledávky z účtu je provádění exekuce omezeno sledovacím obdobím. Uplynutím sledovacího období exekuce tímto způsobem končí bez ohledu na skutečnost, v jakém rozsahu byl oprávněný tímto způsobem exekuce uspokojen. Uvedená skutečnost však nevylučuje, aby v dalším průběhu exekučního řízení byl znovu vydán exekuční příkaz postihující stejný účet povinného u téhož peněžního ústavu, na který byla exekuce vedena předtím. Realizací jednoho exekučního příkazu postihujícího pohledávku z účtu není kompenzován tento způsob exekuce jako takový; v tomto případě nejde o překážku věci pravomocně rozhodnuté.

Je-li naopak v průběhu sledovacího období exekuce uspokojena byť jen z části jiným způsobem exekuce, je třeba přistoupit k vydání usnesení o částečném zrušení exekučního příkazu. Uvedený postup plně koresponduje s ustanovením § 58 odst. 1 exekučního řádu, dle něhož lze v rámci exekuce zajistit jen majetek v takové hodnotě, která bezpečně postačuje k uhrazení vymáhané pohledávky, jejího příslušenství a nákladů exekuce.

Jestliže povinný nemá zřízen u peněžního ústavu žádný účet, případně účet nelze z výrokové části exekučního příkazu identifi-

kovat, nenastanou zákonem předpokládané účinky exekučního příkazu. Exekuce se v tomto případě stává neúčinnou, resp. marnou a k realizaci exekuce vůbec nedojde. Rozhodnou skutečností je okamžik doručení exekučního příkazu peněžnímu ústavu. Neúčinnou je exekuce i tehdy, jestliže v okamžiku doručení exekučního příkazu peněžnímu ústavu povinný neměl u označeného peněžního ústavu účet ještě zřízen a k jeho zřízení došlo později. V takovém případě ani nevzniká povinnost doručit peněžnímu ústavu oznámení o skončení exekučního řízení.

David Hozman
exekutorský kandidát JUDr. Jany Tvrdkové
Exekutorského úřadu Praha 4

Nezabavitelná částka a exekuce bankovního účtu

V právním systému a zejména v právních předpisech jsme si už zvykli na někdy překotné změny a úpravy, kde se původně dobrá myšlenka v průběhu legislativního procesu zcela vytratí a je nahrazena textem, na který často i předkladatel návrhu nevěřičně zírá. Nikoho asi nepřekvapí, že právě předpisům upravujícím výkon rozhodnutí a exekuci se tyto „divoké změny“ zvláště v posledním roce nevyhýbají. Oblíbené zaklínadlo s názvem „krize“ a stále se zadlužující značná část obyvatelstva nutí politiky reagovat na hlas veřejnosti a otupit ostří, které bylo v roce 2001 schválením zák. č. 120/2001 Sb. s velkou slávou nabroušeno.

Jednou z mnoha takových úprav je i nenápadná novelizace provedená zákonem č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů, a s tím související i exekuční řád. V rámci vyšší ochrany povinných byl do o.s.ř. začleněn mj. nový paragraf 304b, zdánlivě jednoduché ustanovení, které však téměř okamžitě začalo v praxi přinášet značné problémy.

znění účinné od 1. 7. 2009
§ 304b

(1) Zákazy uvedené v § 304 odst. 1 a 3 se nevztahují na peněžní prostředky do výše dvojnásobku životního minima jednotlivce podle zvláštního právního předpisu. Má-li u jednoho peněžního ústavu povinný více účtů, použije se věta první pouze u jednoho z těchto účtů.

(2) Výplatu peněžních prostředků povinnému dle odst. 1 oznámí peněžní ústav soudu, který nařídil výkon rozhodnutí.

K pochopení a správnému výkladu tohoto ustanovení je však třeba shrnout, co předcházelo novelizaci v tomto znění. Základní iniciativa vzešla od Veřejného ochránce práv, který dlouhodobě poukazyval na problematičnost situace povinných, kteří se v důsledku postižení účtu, na který jim jsou zaslány příjmy, které jinak exekuci nepodléhají nebo jí podléhají pouze zčásti, dočasně ocitají zcela bez prostředků. V rámci připomínkového řízení proto navrhl Veřejný ochránce práv zakotvení nového ustanovení § 304b o.s.ř. (viz rámeček návrh Veřejného ochránce práv).

Myšlenka jistě dobrá, ačkoliv již v této fázi šlo o návrh strohý, zcela jistě neřešící systémově danou problematiku. Ministerstvo spravedlnosti proto následně navrhlo textaci, dle jeho názoru lépe vystihující problematiku (viz rámeček návrh Ministerstva spravedlnosti ČR).

návrh Veřejného ochránce práv
§ 304b

(1) Zákazy uvedené v § 304 odst. 1 a 3 se nevztahují na peněžní prostředky do výše 4.000,- Kč, a to po dobu jednoho měsíce od doručení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí peněžnímu ústavu, a to pouze na jednom z účtů povinného.

(2) Výplatu peněžních prostředků podle odst. 1 povinnému peněžní ústav oznámí soudu.

návrh Ministerstva spravedlnosti ČR
§ 304b

(1) Peněžní ústav vyplatí povinnému na základě jeho písemného prohlášení peněžní prostředky představující základní částku, která povinnému nesmí být sražena z měsíční mzdy nebo jiných příjmů podle § 278 a § 299, nebo peněžní prostředky odpovídající pohledávkám nepodléhajícím výkonu rozhodnutí podle § 317 až § 319, a to až do výše životního minima jednotlivce podle zvláštního právního předpisu.

(2) V písemném prohlášení je povinný povinen uvést, o kterou z plateb z odstavce 1 se jedná, označit plátce, který mu takovou platbu na účet poukazyval a uvést výši této platby.

(3) Písemné prohlášení může povinný peněžnímu ústavu předložit pouze jednou během trvání záka- zu obsažených v § 304 odst. 1 a 3.

(4) Peněžní ústav je dále povinen bez zbytečného odkladu výplatu takovéto částky oznámit soudu, který nařídil výkon rozhodnutí.

(5) Povinný je povinen prokázat soudu, že skutečnosti uvedené v písemném prohlášení jsou pravdivé, jestliže mu to soud uloží. O podmínkách vyplacení těchto peněžních prostředků a o trestně právních následcích jejich nedodržení musí být povinný poučen v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.

Ani v této úpravě se však text do zákona nedostal. Finální podoba předmětného ustanovení je nakonec výsledkem pozměňovacích návrhů ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, kdy výše nepostižitelné částky, tedy dvojnásobku životního minima, vychází ze závěrů jednání Veřejného ochránce práv s legislativním odborem Ministerstva spravedlnosti ČR. Co bylo důvodem vzniku tohoto nového paragrafu, již víme – chránit povinné před faktickým úplným postižením všech finančních prostředků včetně nezabavitelných částek uvedených ve zvláštních předpisech a umožnit těmto jednorázově čerpat určitou minimální částku nutnou k zachování základních životních potřeb. Z textového znění § 304b o.s.ř. je zřejmé, že nepostižitelná částka odpovídající dvojnásobku životního minima bude vyplacena pouze jednorázově. Z obsahu použitých výrazů v ustanovení, zejména pak z výrazu oznámení výplaty peněžních prostředků, vyplývá, že peněžní ústav takto postupuje pouze k žádosti povinného, což koneckonců bylo dle dostupných stanovisek i úmyslem zákonodárce. Přesto je postup dle § 304b již od prvních okamžiků účinnosti více než nejednotný

a nejasný, a to dokonce i v nejjednodušším modelu 1 exekuce - 1 účet. Zákon ve strohém textu neřeší, zda peněžní ústav postupuje automaticky či k žádosti povinného, případně jakou formu by měla ona žádost mít, o obsahu nemluvě. Do určité míry srovnatelné ustanovení § 304a o.s.ř. je přitom obsahově mnohem podrobnější a v praxi tudíž problémy, až na výjimky, nepřináší. Z geneze textu 304b i z jednotlivých důvodových zpráv lze téměř s jistotou dovodit, že výplata nepostižitelné částky z účtu nemůže být automatická, ale děje se tak vždy s ohledem na úkon povinného, který by měl být zcela jistě písemný. Pokud již v tomto je stručný text zákona problematický, což teprve u dalších modelových situací, jako je více účtů povinného u jednoho či více peněžních ústavů, popř. aby toho nebylo málo, v kombinaci např. se souběhem více řízení.

Situace, kdy povinný má u jednoho peněžního ústavu více účtů, je snad bez pochybností a kupodivu i výslovně řešená, když se předpokládá uplatnění nepostižitelné částky pouze u jednoho z těchto účtů. Problém ovšem nastává při střetu více exekučních řízení na jednom účtu povinného či dokonce při souběhu více exekučních řízení v rámci několika účtů povinného vedených u různých peněžních ústavů. Postup při souběhu více pohledávek na účtu povinného je řešen ustanovením § 309 o.s.ř., kdy byl-li výkon rozhodnutí příkazáním pohledávky z téhož účtu nařízen k vydobytí více pohledávek, uspokojují se jednotlivé pohledávky podle pořadí. Pořadí pohledávek, pro něž byl nařízen výkon rozhodnutí, se pak řídí dnem, kdy bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, respektive exekuční příkaz. Pokud tedy zákon hovoří o výkonu rozhodnutí, předpokládá i tuto situaci v souběhu více pohledávek, respektive souběhu více řízení. S ohledem na tuto skutečnost a dále s ohledem na smysl ustanovení § 304b by pak bylo logické, aby povinný při souběhu více exekucí na shodném účtu uplatnil beneficium nepostižitelnosti dvojnásobku životního minima pouze jednorázově, ohledně zbývajících finančních prostředků na účtu povinného by pak platil obvyklý postup ustanovený § 309 o.s.ř. Objevuje se však i názor, že povinný může uplatnit nepostižitelnou částku v rámci každého z nařízených výkonů rozhodnutí či vydaných exekučních příkazů. Tuto konstrukci však nelze akceptovat, neboť by fakticky znamenala nemožnost postižení i poměrně značných finančních prostředků na účtu povinného a tento výklad by zcela opouštěl nejen původní záměr zákonodárce, ale i smysl celé úpravy výkonu rozhodnutí a exekuce. Je pak ovšem otázkou, kdy se povinnému naskytá další možnost využít nepostižitelné částky. V této souvislosti se nabízí varianta přerušení úplných blokad, tzn. v okamžiku, kdy povinný získá disponibilní prostředky v rámci svého účtu u peněžního ústavu, byť jinak postiženého blokacemi, jde o přerušení souvislé řady souběhu exekucí a zřejmě od tohoto okamžiku při každé další blokaci by mohl uplatnit nepostižitelnou částku.

Velkým problémem však zůstává souběh více exekučních řízení v rámci několika účtů povinného vedených u různých peněžních ústavů. Zde se s ohledem na výše uvedený exkurs nabízí varianta jednorázového uplatnění nepostižitelné částky u jednoho účtu povinného a jediného peněžního ústavu, kdy každá další žádost povinného by v rámci i jiných peněžních ústavů nebyla akceptována za předpokladu, že by peněžní ústav byl soudem či soudním exekutorem vyzkoušen o skutečnosti, že povinný již využil svého práva na výplatu nepostižitelné části. Vzniká otázka, jakou formou by měl být peněžní ústav vyzkoušen. Bohužel zde přecházíme výkladem spíš do oblasti de lege ferenda, zejména pak s ohledem na obavu z obcházení zákona metodou rozdělení finančních prostředků povinného na několik účtů vedených u různých peněžních ústavů. Pokud by tato teorie obstála u jednoho exekučního řízení, bude se nutno v rámci souběhu více exekučních řízení u účtů několika peněžních ústavů až do změny současně právní úpravy smířit s uplatněním nepostižitelné částky pro každé z těchto exekučních řízení, pokud nedochází k souběhu na shodném účtu povinného.

Další výkladový problém přinesla praxe i při aplikaci zcela jednoznačné úpravy, koho peněžní ústav o výplatě nepostižitelné částky v rámci výkonu rozhodnutí a exekuce nakonec vyzkouší. Dle § 304b odst. 2 výplatu peněžních prostředků povinnému oznámí peněžní ústav soudu, který nařídil výkon rozhodnutí. Zde se řada peněžních ústavů domnívá, že je nutno skutečně v rámci exekučního řízení vyzkoušet vždy soud, což je ovšem chybný výklad.

S ohledem na odlišnou úpravu exekučního řízení zakotvenou v zákoně č. 120/2001 Sb. je nutno vycházet z § 47 odst. 1 exekučního řádu, kdy exekutor poté, co mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce, posoudí, jakým způsobem bude exekuce provedena, a vydá nebo zruší exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí postižen.

Dle § 47 odst. 2 e.ř. má exekuční příkaz účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Tímto ustanovením je vyjádřena rovnost usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí vydaného soudem postupem podle o.s.ř. a exekučního příkazu vydaného exekutorem podle exekučního řádu. Z toho důvodu tam, kde předpisy spojují určité právní účinky s tím, že bylo vydáno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí postihující určitý majetek nebo určující způsob výkonu rozhodnutí, nastávají vydáním exekučního příkazu stejné právní následky. Dle § 55b e.ř. při rozhodování postupuje exekutor obdobně podle o.s.ř. Exekutor při rozhodování činí úkony, které v řízení o výkonu rozhodnutí přísluší soudu prvního stupně. Z těchto ustanovení proto zcela logicky vyplývá, že soudní exekutor nastupuje v rámci rozhodování v exekučním řízení, a to u jednotlivých druhů exekuce téměř výlučně, všude tam, kde v rámci výkonu rozhodnutí rozhoduje a koná soud. Na základě popsaných skutečností pak přichází v úvahu jediný možný výklad v rámci předmětného ustanovení § 304b odst. 2 o.s.ř., a to ten, že výplatu peněžních prostředků povinnému podle § 304b odst. 1 o.s.ř. oznámí peněžní ústav soudnímu exekutorovi, obdobně jako při výkonu rozhodnutí soudu, který nařídil výkon rozhodnutí příkazáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu.

Pokud by peněžní ústav vyzkoušel soud, který pověřil soudního exekutora provedením exekuce, byla by to informace pro soud téměř bezcenná, neboť to nebyl soud, ale soudní exekutor, kdo doposud činil úkony v jednotlivých typech exekucí v daném exekučním řízení.

Oznámení o výplatě peněžních prostředků je naopak právě informace cenná pro ten subjekt, který rozhodnutí ohledně daného typu exekuce, tedy exekuce příkazáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, vydal, neboť s tímto úkonem je spojena celá řada důsledků a váží se na něj úkony následné, např. zamezení opakovaného uplatnění nároku povinného ve shodném exekučním řízení, zvážení dalšího postupu ohledně vymáhání pohledávky zkrácené o tuto nepostižitelnou částku a případné postižení majetkových hodnot rovnající se nepostižitelné části jiným způsobem. Pro zcela jednoznačný výklad v této věci svědčí i ten fakt, že pokud by peněžní ústav měl důsledně aplikovat znění zákona a trval na vyzkoušení soudu a nikoliv soudního exekutora, musel by logicky tento výklad použít i u ostatních ustanovení v rámci výkonu rozhodnutí příkazáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, ve kterých se hovoří o soudu. Takový postup by byl samozřejmě nesprávný. Je zcela zřejmé a v praxi nevyvolávající pochyb, že ve všech situacích komunikuje peněžní ústav s tím, kdo exekuční příkaz vydal, a tím subjektem je soudní exekutor.

Nutnost urychlené novelizace § 304b je s ohledem na shora uvedený exkurs akutní. Každý z dotčených subjektů, jako jsou účastníci řízení, soudy i soudní exekutoři, peněžní ústavy a dokonce zákonodárce, má na výklad a postup dle tohoto ustanovení zcela odlišný názor! Situaci, kdy se povinný nejen při střetu více druhů

výkonů rozhodnutí či exekucí ocitá náhle zcela bez prostředků, si lze představit a je jisté žádoucí přechodně tento stav řešit. Nikoliv však za cenu diskriminace věřitelů, neboť některými výše uvedenými výklady dochází k nepostižitelnosti poměrně značných částek dlužníků. V rámci exekučního řízení by přitom právě tento druh exekuce měl předcházet způsobům ostatním, jako jsou např. exekuce prodejem movitých věcí či nemovitostí.

V současné době probíhají intenzivní jednání ze strany Exekutorské komory a Veřejného ochránce práv s cílem prosadit urychleně změnu § 304b. Přesnější znění by mohlo být např. následující:

společný návrh Exekutorské komory ČR a Veřejného ochránce práv
§ 304b

- (1) Zákazy uvedené v § 304 odst. 1 a 3 se nevztahují na peněžní prostředky do výše dvojnásobku životního minima jednotlivce podle zvláštního právního předpisu(80c). Má-li povinný více účtů, použije se věta první pouze u jednoho z těchto účtů.
- (2) Peněžní prostředky uvedené v odst. 1 vyplatí peněžní ústav povinnému na základě jeho písemného prohlášení, které je povinný oprávněn předložit peněžnímu ústavu pouze jednou do doby provedení nebo pravomocného zastavení výkonu rozhodnutí. Pakliže souběžně probíhají i další výkony rozhodnutí proti těmto povinnému podle zvláštního právního předpisu(80d), které byly zahájeny nebo probíhaly do doby provedení nebo pravomocného zastavení výkonu rozhodnutí, je povinný oprávněn předložit peněžnímu ústavu další prohlášení až poté, co budou provedeny nebo pravomocně zastaveny všechny tyto souběžně probíhající výkony rozhodnutí.
- (3) V prohlášení podle odst. 2 je povinný povinen potvrdit, že toto prohlášení doposud nepředložil jinému peněžnímu ústavu, že je předkládá poprvé v průběhu výkonu rozhodnutí. V případě, že je proti povinnému vedeno v okamžiku předložení prohlášení souběžně více výkonů rozhodnutí, je povinný v prohlášení povinen potvrdit, že prohlášení nepředložil žádnému jinému peněžnímu ústavu ani v rámci těchto souběžně vedených výkonů rozhodnutí.
- (4) Peněžní ústav peněžní prostředky dle odst. 1 povinnému nevyplatí v případě, kdy je peněžnímu ústavu soudem sděleno, že povinnému byly peněžní prostředky podle odst. 1 vyplaceny již jiným peněžním ústavem, či že tyto peněžní prostředky již byly povinnému peněžním ústavem vyplaceny a povinnému nevzniklo dle odst. 2 právo předložit další prohlášení.
- (5) Výplatu peněžních prostředků dle odst. 1 oznámí peněžní ústav soudu, který nařídil provedení výkonu rozhodnutí.

S ohledem na skutečnost, že uvolnění prostředků je odvislé na bezvadném úkonu povinného, je zde vždy nebezpečí určitého zneužití tohoto institutu. Alternativní variantou je pak konstrukce, kdy povinný žádá nikoliv peněžní ústav, ale soud či soudního exekutora, a následně by od těchto subjektů směřoval pokyn peněžnímu ústavu k uvolnění prostředků. Tento postup by byl systémově

logičtější, neboť právě u soudu a po poslední novele exekučního řádu i u exekutora se koncentrují podání účastníků. Výhodou by byl úplný přehled o postupu povinného ohledně nezabavitelné částky a snad i zamezení obcházení zákona. Otázkou ovšem zůstává pružnost tohoto postupu, kdy i při nejlepší vůli všech stran by vyplacení nepostižitelné částky následovalo řádově ve dnech od žádosti povinného. Z toho vyplývá zřejmě i nutnost žádat orgán, který nařídil výkon rozhodnutí či exekuci první v pořadí, což může často, zejména povinnému, činit obtíže. Nicméně pro další úvahy si lze představit i znění následující.

alternativní návrh Exekutorské komory ČR
§ 304b

- (1) Zákazy uvedené v § 304 odst. 1 a 3 se nevztahují na peněžní prostředky do výše dvojnásobku životního minima jednotlivce podle zvláštního právního předpisu(80c). Má-li povinný více účtů, použije se věta první pouze u jednoho z těchto účtů.
- (2) Peněžní prostředky uvedené v odst. 1 vyplatí peněžní ústav povinnému na základě sdělení soudu, který nařídil provedení výkonu rozhodnutí.
- (3) Návrh na uvolnění prostředků dle odst. 1 může povinný podat u soudu, který nařídil provedení výkonu rozhodnutí. Návrh je povinný oprávněn podat pouze jednou do doby provedení nebo pravomocného zastavení výkonu rozhodnutí. Pakliže souběžně probíhají i další výkony rozhodnutí proti těmto povinnému podle zvláštního právního předpisu(80d), které byly zahájeny nebo probíhaly do doby provedení nebo pravomocného zastavení výkonu rozhodnutí, je povinný oprávněn podat další návrh až poté, co budou provedeny nebo pravomocně zastaveny všechny tyto souběžně probíhající výkony rozhodnutí.
- (4) V návrhu podle odst. 2 je povinný povinen označit účet vedený u peněžního ústavu, ze kterého mají být prostředky uvolněny.
- (5) V případě, že je proti povinnému vedeno v okamžiku podání návrhu souběžně více výkonů rozhodnutí, je povinný oprávněn podat návrh u soudu, který nařídil výkon rozhodnutí první v pořadí. Pořádí se řídí dnem, kdy bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí; bylo-li mu téhož dne doručeno více usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, lze podat návrh u kteréhokoliv soudu, který nařídil některý z těchto výkonů rozhodnutí.
- (6) Soud návrh povinného odmítne, pokud nejsou splněny podmínky dle odst. 3, 5, nebo nesplňuje náležitosti dle odst. 4, jinak návrhu vyhová. Sdělení zašle soud bezodkladně peněžnímu ústavu, který označil povinný v návrhu, a v případě dalších souběžně vedených výkonů rozhodnutí i soudům, které nařídily jejich provedení.

Tato varianta by pravděpodobně původní záměr zcela neřešila, rovněž by přenesla zvýšené nároky na soudy i soudní exekutory, při absenci pokynu peněžnímu ústavu by opět nezbylo povinnému než uplatnit návrh na částečné zastavení výkonu rozhodnutí či exekuce.

Jak je z výše uvedeného patrné, ne vždy se podaří vtělit do zákona původně dobrý záměr, a je mnohdy překvapující, jak si novela může

v průběhu legislativního procesu „žít vlastním životem“. Nezbyvá než doufat, že stejný osud nepotká i technicky zpřesňující návrh tohoto ustanovení.

Mgr. Martin Tunkl
soudní exekutor
Exekutorského úřadu Plzeň-město

Veřejný ochránce práv a § 304b občanského soudního řádu

Ochránce přiznává, že „má prsty“ v existenci aktuálně diskutovaného ustanovení § 304b občanského soudního řádu. Současnou verzi však považuje za pouhý mezikrok směřující k řešení skutečného problému, případně za důsledek dosavadní problematické aplikace právní úpravy, která v době svého vzniku nemohla počítat s využíváním účtů u bank běžným v současnosti. Tak se totiž stalo, že se ochrana poskytovaná mzdě a jiným příjmům podle § 299 o.s.ř. a pohledávkám podle § 317 až 319 o.s.ř. počala míjet účinkem „jen“ proto, že byly tyto, jinak chráněné, prostředky připsány na účet.

Přestože se možná našli soudní exekutoři, kteří na základě zjištění (doložení) původu peněz takové (naposledy připsané) prostředky z účtů uvolnili, setkává se ochránce i v současnosti s případy, kdy důchodce několik měsíců čeká na rozhodnutí soudu o částečném zastavení exekuce a jeho právní moc, aby získal důchod, který nadto ani v měsíci následujícím po obstarání účtu (a dokonce ani v tom dalším) nemohl získat jinak než prostřednictvím účtu.

Povinnému proto obecně nezbyvalo než podat návrh na částečné zastavení exekuce. Ani tento postup však ve výsledku nevedl s jistotou k řešení, nadto nikdy nemohl poskytnout účinné, totiž rychlé řešení v podobě co nejrychlejšího uvolnění jinak chráněných prostředků.

Ochránce tedy skutečně navrhl minimalistické řešení, aby povinnému byla z účtu uvolněna určitá (pevně stanovená) částka bez ohledu na původní povahu prostředků. Učinil tak ovšem v situaci neexistence všeobecné shody na nutnosti okamžitě najít a realizovat složitější (byť lepší) řešení. Počítal tehdy (při neexistenci vazby na povahu vypláčených prostředků) i s jednorázovostí výplaty, protože si uvědomoval, že ve většině případů povinný (pokud může) zareaguje přesměrováním svých, jinak (částečně) nepostížitelných, příjmů mimo zablokovaný účet.

Pokud jde o stávající ustanovení § 304b o.s.ř., ochránce má za to, že většinu nadnesených sporných otázek lze překlenout výkladem.

Domnívá se současně, že by případná budoucí legislativní změna měla kromě definitivního odstranění stávajících (i domnělých) výkladových obtíží směřovat zejména k odstranění příčiny problému v podobě nedostatečné faktické ochrany formálně chráněných prostředků, a to ideálně tak, aby nebyli krácení povinni ani věřitelé a nebyly přitom zbytečně zatěžovány soudy, exekutoři ani banky. Současné ustanovení § 304b o.s.ř. pouze, v lepším případě, mírní některé následky, v horším poskytuje (byť malý) prostor pro uvolnění i těch prostředků, které ochránce nepodléhají.

Na tomto místě není dostatek prostoru k předstření veškerých úvah a možných řešení (včetně těch zatracených), proto nabízíme k úvaze alespoň jednu z možných variant, jež byla ve hře (byť nikoliv přesně v této podobě) v době přípravy střední novely exekučního řádu:

návrh Veřejného ochránce práv § 304b

- (1) Peněžní ústav vyplatí povinnému na základě jeho písemného prohlášení peněžní prostředky odpovídající mzdě nebo jinému příjmu podle § 299 nebo peněžní prostředky odpovídající pohledávkám nepodléhajícím výkonu rozhodnutí podle § 317 až 319, které byly na účet připsány v době jednoho měsíce před předložením písemného prohlášení.
- (2) V písemném prohlášení je povinný povinen uvést, o kterou z plateb podle odstavce 1 se jedná, označit plátce, který mu takovou platbu na účet poukázal, a uvést výši této platby.
- (3) Písemné prohlášení může povinný peněžnímu ústavu předložit pouze jednou během trvání zákazů obsažených v § 304 odst. 1 a 3.
- (4) Peněžní ústav je dále povinen bez zbytečného odkladu výplatu takovéto částky oznámit soudu.
- (5) Povinný je povinen prokázat soudu, že skutečnosti uvedené v písemném prohlášení jsou pravdivé, jestliže mu to soud uloží. O podmínkách vyplacení těchto peněžních prostředků a o trestněprávních následcích jejich nedodržení musí být povinný poučen v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.

Navrhované ustanovení by zajistilo možnost okamžitého jednorázového vyvázání těch prostředků poukázaných na účet, které by jinak výkonu rozhodnutí (zčásti) nepodléhaly, a to bez ingerence soudního exekutora nebo soudu. Jeho aplikace by se nedotkla již dříve naspořených prostředků, které ostatně výše popsané ochraně nepodléhají.

Výplatu specifikovaných prostředků úmyslně neomezujeme pevnými částkami ani jinak (požadavkem uplatnění pravidel odpovídajících příslušnému způsobu exekučního postižení toho kterého příjmu/pohledávky). Vedla nás k tomu navržená jednorázovost výplaty, obecná možnost postižení některých z prostředků (nároků na jejich výplatu) přímo srážkami ze mzdy nebo příkázáním (části) jiné peněžité pohledávky (v případech pohledávek ve smyslu ustanovení § 318 a 319 o.s.ř.), problematickost provedení srážek (jiného částečného postižení pohledávky) přímo peněžním ústavem (v důsledku nutnosti dalšího zkoumání pro případ možného postižení příjmů ještě před jejich připsáním na účet) a snaha omezit nutnost současného uplatňování návrhů na částečné zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce).

Není pochyb o tom, že ideálním by bylo nalezení řešení umožňujícího využití účtu u banky po celou dobu exekuce tak, aby jím mohly bez dalšího postižení procházet částky exekucí již (dále) nepostížitelné (neboť případně krácené ještě před připsáním na účet). Pokud však takové řešení pro náročnost jeho realizace již ani nehledáme a spokojíme se s další nepoužitelností exekucí postiženého účtu, mohl by nám navržený model vyhovovat.

Vazba výplaty na povahu prostředků na účtu pak, domníváme se, spíše mimochodem, přináší řešení většiny výkladových nejasností vyvolaných stávajícím zněním ustanovení § 304b o.s.ř.

Závěrem si dovoluji vyjádřit naději, že snad již z ochránce byla sňata klatba, uvalená naň zřejmě v okamžiku zjištění jeho „spoluviny“ na zakotvení ustanovení § 304b o.s.ř., a že pominulo překvapení, v jehož důsledku většina nově vydávaných exekučních příkazů postihujících pohledávku z účtu u peněžního ústavu neobsahovala poučení povinného o možnosti výplaty dvojnásobku životního minima.

Mgr. Barbora Kubíková
právnička Kanceláře veřejného ochránce práv

Pohled bank jako poddlužníků na aplikaci nového § 304b občanského soudního řádu

V úvodu je vhodné zdůraznit, že hlavní činností bank jsou bankovní obchody včetně vedení účtů. V České republice působí, až na jednu výjimku, výhradně soukromé banky, se soukromými investory. Banky jsou při své činnosti povinny se řídit právními předpisy a dodržovat základní pravidla včetně přísného dodržování bankovního tajemství a pravidel pro nakládání s prostředky na účtech jejich majitelů. Činnosti spojené se součinností při výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávek z účtů je tedy činnost navíc, kterou musí banky vykonávat zdarma. Pokud by se v důsledku změn právního prostředí stalo vedení běžných účtů pro určité skupiny klientů pro banky ztrátové, mohlo by to vést k zamezení možnosti využití účtů pro takovou skupinu klientů. Proto je vhodné při úvahách o změnách právní úpravy zvažovat i ekonomické dopady, a to nejen pro stát, ale i pro ty, kterým jsou povinnosti ukládány.

Současná právní úprava přináší bankám velké administrativní a finanční náklady. Nárůst žádostí o součinnost vyvolal u většiny bank nutnost zřídit specializovaná centrální pracoviště a nákladnou úpravu informačních softwarů. Určitá cesta ke snížení těchto nákladů vede přes standardizaci těchto činností, jednotného výkladu, a do budoucna také snížení nákladů spojených s písemnou korespondencí využitím standardizované elektronické komunikace bank a exekutorů.

Snahou České bankovní asociace je, aby právní úprava týkající se výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávek z účtů byla pro banky administrativně co možná nejjednodušší, bylo možné takovou činnost standardizovat, s činností nebyly spojené nepřiměřené náklady a právní úprava byla jednoznačná. Banky nejsou soudem ani vyšetřovatelem a veškeré dispozice s prostředky na účtu nebo jejich omezení musí být pro banku jednoznačně doložené a pro majitele účtu odůvodnitelné a pro případ jeho stížnosti bankou zdokladovatelné. Každá nejistota ohledně výkladu právní normy je potom pro pracovníky poboček bank jednájícími s majiteli účtů nepřijatelná a zbytečně zatěžující.

Již nyní je právní úprava ne zcela jednoznačná. Příkladem mohou být protichůdné názory na postup banky v případě střetu exekuce na účtu a insolvenčního řízení, vyplývající z nejednotného názoru na právní účinky zahájeného insolvenčního řízení na probíhající exekuční řízení týkající se účtu úpadce.

Nové ustanovení § 304b občanského soudního řádu s sebou přineslo další nejistoty ohledně jeho výkladu. Proto Česká bankovní asociace přivítala možnost společného jednání Veřejného ochránce práv a Exekutorské komory, při kterém byly vysvětleny důvody přijetí novely. Povinnému může banka uvolnit část prostředků do výše dvojnásobku životního minima na základě jeho žádosti

jednorázově, a to pouze z jednoho účtu. Přesto však zůstaly problémové okruhy. Například stávající znění § 304b nedává bance možnost odmítnout žádost povinného o uvolnění části prostředků z exekuce postiženého účtu pro každé řízení samostatně, byť toto jistě nebylo záměrem předkladatelů novely. Uvedené ustanovení také nedává bance právní oporu odmítnout žádost povinného o uvolnění části prostředků i přes to, že jí bude zasláno – zákonem neupravené – oznámení exekutora, že tento postup již klient využil u jiné banky. Novele také chyběla přechodná ustanovení, která by určila, zda je možné postup použít i pro řízení zahájená a neukončená ke dni účinnosti novely.

Česká bankovní asociace proto vítá snahy o technickou novelu, která proces zpřesní a zjednoduší. Česká bankovní asociace by také přivítala komplexní analýzu výkonu rozhodnutí. Dle názoru České bankovní asociace by měl činnosti spojené s exekučním řízením řešit zejména soud (soudní exekutor) a vždy zvážit, zda konkrétní způsob vedení výkonu rozhodnutí neohrozí obživu povinného. V takovém případě by dle názoru České bankovní asociace měl exekuční orgán přijmout v konkrétním případě opatření, které takové situaci zabrání, např. nepostihovat část příjmů nebo sociálních dávek.

JUDr. Radka Opltová, Ph.D.
členka právní komise
České bankovní asociace

Institut zneužití práva v českém právu

IUS EST ARS BONI ET AEQUI

~ Právo je umění uplatňovat to, co je dobré a spravedlivé.¹

Exkurs teoreticko-právní

Přestože institut zneužití práva stojí na římskoprávních základech, jeho rekonstrukce se rozsáhleji objevuje až od 19. století. Postupným vývojem pohledu na absolutní práva, která byla z počátku v podstatě neomezená, přijala právní teorie určité zásady či principy, jejichž jediným cílem je zamezit společensky nežádoucím chováním nositelů absolutních práv při výkonu těchto práv.

Mezi tyto principy náleží zejména (1) ochrana osobnosti, zahrnující ochranu života a zdraví, cti, důstojnosti a soukromí; (2) ochrana rodiny; (3) ochrana vlastnictví; (4) ochrana slabšího před bezdůvodnou újmou pro nedostatek věku (ochrana nezletilce) nebo pro závislost svého postavení; (5) nikdo nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě jiného; (6) slib zavazuje, smlouvy mají být plněny (*pacta sunt servanda*); (7) nikomu nelze odeprít, co mu po právu náleží; (8) vyvratitelná domněnka předpokladu dobré víry právního jednání nebo jiného chování; (9) nikdo nemůže zasáhnout do integrity jiného; (10) nikdo nemůže na jiného převést více práv nežli má sám; (11) zákaz zneužití práva k újmě jiného.²

Zneužitím práva je **chování pozitivním právem zdánlivě dovolené, jímž má ovšem být dosaženo výsledku nedovoleného.**³ Jedná se o situaci, která je z formálního hlediska v souladu se zákonem, ve skutečnosti však jednoznačně slouží k **účelům, které zákon nepřepokládá.**⁴ Jelikož objektivní právo nezná chování zároveň dovolené a zároveň nedovolené, je třeba v případě, kdy právní norma určité chování dovoluje a jiná jej zakazuje, aplikovat zásadu *lex specialis derogat legi generali*, a vyvodit, že **zákaz zneužití práva je silnější, než dovolení dané právem** a takovéto chování, jež sleduje zneužití práva, bude jednáním protiprávním.⁵

Vztah zneužití práva a obcházení zákona

Jak uvádí Ústavní soud ČR⁶, v podobných mantinelech, jako institut zneužití práva, se pohybuje pojem obcházení zákona. Při něm se subjekt chová v souladu s právní normou, ale toto jeho chování je motivováno jediným záměrem, a to dosažení výsledku, který právní norma nepředvídá, a který je zároveň nežádoucí. V obou případech je tedy výsledkem stav, který není právem dovolený, ačkoliv ho bylo dosaženo jednáním (zdánlivě) zcela v intencích právní normy.

V případě obcházení zákona ovšem dojde k obejití právní povinnosti, jehož výsledkem je neplatnost takového právního úkonu.⁷ Objektem zneužívání práva jsou tu **zákonem neřešené situace**, které právní předpis neupravuje ve všech myslitelných variantách (a přirozeně také upravovat nemůže), tedy kdy výčet zákazů není vyčerpávající. Taková nedokonalost zákona je ovšem v praxi nevyhnutelná a vlastní českému (potažmo kontinentálnímu) právnímu systému, jakožto systému postavenému na psaných pramenech práva.

V souladu se zásadou obsaženou v čl. 2 odst. 3 Listiny pak osoba zneužívá právo principem, kdy **vykonává (chová se tak), co zákon nezakazuje**. Institut zákazu zneužití subjektivních práv představuje tedy „materiální korektiv formálního pojmání práva, prostřednictvím něhož se do právního řádu vnáší hledisko equity“.⁸

Velice výstižně označují autoři Nováková, P., Lichnovský, O. možnost soudu aplikovat zákaz zneužívání práva za „záchrannou brzdu, která by ve výjimečných případech měla zabránit zneužití výkonu práva subjektu využívajícího omylnosti zákonodárce“.⁹

Zakotvení institutu zneužití práva v českém právním řádu

Aplikace institutu zneužití práva bude v českém právním prostředí možná přesto, že tento institut v něm **není zakotven explicitně**. Jak konstatuje Ústavní soud ČR, situace, kdy konkrétní právní norma pojem zneužití práva neuvádí, neimplikuje, že by v rámci takové právní úpravy ke zneužívání práva či jeho obcházení docházet nemohlo, či že by samotné zneužití práva bylo nepostihnutelné.¹⁰ Shodně na úrovni Evropských společenství konstatoval generální advokát Tesaura, že „každý právní řád, který se snaží dosáhnout minimální úrovně dokonalosti, musí obsahovat (...) nástroje, aby zajistil, že práva (...) nebudou vykonávána protiprávním, nadměrným nebo překrouceným způsobem.“¹¹

Listina

Čl. 4 odst. 4 ustavuje zásadu, podle které „při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.“ Zde však nejde o typický zákaz zneužití subjektivního práva, nýbrž o nástroj zabraňující bezdůvodnému omezení osobní svobody jednotlivce za použití právních institutů omezující povahy v rozporu s textem a smyslem zákona či přímo Ústavy.

Zákaz zneužití subjektivních práv ve vlastním smyslu, omezený však pouze na právo vlastnické, obsahuje čl. 11 odst. 3 Listiny, podle jehož textace vlastnictví „nesmí být zneužito na újmou práv druhých nebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.“ V tomto případě se pro určení, zda dochází ke zneužívání práva, uplatní specifický případ zneužití

práva, kterým je šikanózní chování či **šikanózní výkon práva**, který spočívá v tom, že někdo vykonává své právo se záměrem způsobit jinému nepřiměřenou újmu.¹² Výsledkem takového chování je úmyslně vyvolána nerovnováha mezi jednotlivými právy a zájmy dotčených subjektů.

Občanský zákoník

Ani v občanském zákoníku není výslovný zákaz zneužití práva zakotven explicitně. Lze jej však dovozovat zejména z ust. § 3 odst. 1, podle kterého „výkon práv a povinností (...) nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy“. Jde o obecnou zásadu, aplikovatelnou na všechny typy subjektivních práv, nejen tedy na práva absolutní. Kritériem je zde opět rovnováha zúčastněných společenských zájmů.

V souladu s touto zásadou judikoval Nejvyšší soud ČR, že za zneužití výkonu práva lze považovat pouze takové chování, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž, které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým **úmyslem způsobit újmu jinému účastníku**. Oproti tomu chování směřující k zákonem předpokládanému výsledku není zneužitím výkonu práva i v případě, je-li jeho vedlejším následkem vznik majetkové, popř. nemajetkové újmy na straně dalšího účastníka právního vztahu.¹³

Aplikovat ust. § 3 odst. 1 tak nebude možné ve všech situacích, zejména ne, kdy určitý právní následek nastává přímo ze zákona. Například ve své konstantní judikatuře Nejvyšší soud ČR¹⁴ konstatuje, že „**podání návrhu na nařízení exekuce není vůbec výkonem práva** ve smyslu § 3 [občanského zákoníku], nýbrž využití možnosti poskytnuté oprávněnému procesním předpisem“.

Lze tedy uzavřít, že § 3 je ustanovením, jež může v konkrétním případě zamezit účinkům výkonu subjektivních práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů, avšak nemůže vyloučit účinky, jaké má podle kogentní právní normy zákonem předvídaná skutečnost pro vznik, změnu či zánik právních vztahů.¹⁵

Podobně ustanovení § 127 omezuje věcná práva vlastníka věci v tom smyslu, že mu stanoví povinnost zdržet se všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv. Vlastnické právo lze tedy uplatňovat až do té chvíle, kdy by bylo nepřiměřeně omezeno určité právo jiného subjektu.

Obchodní zákoník

V případě obchodního zákoníku použil zákonodárce v ust. § 265 obecnou zásadu, v jejímž rámci výkon práva, který je **v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku**, nepoživá právní ochrany. Termín „poctivý obchodní styk“ je zde použit ve významu obdobném „dobrým mravům“. Nesmí tedy dojít například k tomu, že obchodník coby profesionál zneužije svého postavení na úkor ostatních účastníků vztahu. Tak i výkon práva, který by byl v rozporu s obchodními zvyklostmi, a jehož cílem by zjevně bylo poškození druhé strany, by sice podle textu zákona nebyl neplatný, nicméně byl by nevymahatelný.

Z hodnocení obchodníka jako profesionála nevyplývá to, že by nutně musel o pravidlech obchodního styku, která porušil, vědět. Je tím označena jeho silnější pozice, ze které měl k takovým zásadám obchodního styku přístup a aplikuje se tedy obecná právní zásada „neznalost zákona (pravidel poctivého obchodního styku) neomlouvá“.¹⁶

¹ Publius Iuventilius Celsus, Digesta 1, 1, 1, kolem 70 – 140 po Kristu.
² Telec, I., Právní principy a zásady soukromého práva, elektronická publikace, Masarykova Univerzita Brno, 2005.
³ Knapp, V., Teorie práva, C.H.Beck, 1. vydání, 1995, s. 184.
⁴ Shodně v rozhodnutích Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 31 Ca 38/2003-18, 31 Ca 39/2003-13, 31 Ca 40/2003-19, 31 Ca 41/2003-13.
⁵ Knapp, V., cit. d., s. 184.
⁶ Např. rozhodnutí ÚS sp. zn. IV.ÚS 319/05.
⁷ Viz ust. § 39 ObčZ. Příkladem může být situace, kdy subjekt řádně převede smlouvou vlastnické právo k věci, čímž se chce vyhnout výkonu trestu propadnutí věci.

⁸ Rozsudek NSS ze dne 19. 1. 2006, sp. zn. 1 AfS 107/2004-48.
⁹ Nováková, P., Lichnovský, O., Obcházení zákona ve věcech daňových, Právní rozhledy, č. 4, 2008.
¹⁰ Nález ÚS ze dne 31. 10. 2007 sp. zn. III. ÚS 374/06, str. 4 d.
¹¹ Stanovisko generálního advokáta Tesaura ve věci Kefalas (C-367/96) ze dne 4. února 1998.
¹² Knapp, V., cit. d., s. 184.

Zákaz zneužití práva obsahuje ust. § 56a upravující postavení členů společnosti při užívání hlasů. Tak jednak odst. 1 zakazuje zneužití většiny stejně jako menšiny hlasů ve společnosti a jednak odst. 2 označuje za zakázané jakékoli jednání, jehož cílem je některého ze společníků zneužívajícím způsobem znevýhodnit.

Občanský soudní řád

Prvky zakotvení zásady nemožnosti zneužít právo obsahuje textace § 2, podle níž v občanském soudním řízení soudy dbají, aby práv nebylo zneužíváno na úkor fyzických a právnických osob. Na základě tohoto ustanovení by soudy **neměly k šikanózním žalobám přihlížet** právě s odkazem na zneužití práv ve smyslu ust. § 2 o.s.ř. V takovém případě by **nenastal podáním žaloby ani účinek**, který jinak zákon s takovým podáním spojuje, tedy zejména by nenastala povinnost zdržet se určitého konání, jemuž se navrhovatel cíleně snaží takovýmto šikanózním výkonem práv vyhnout.

Příkladem může být postup dle ust. § 166 odst. 4 občanského zákoníku, věnovaného veřejným dražbám. Ten, kdo tvrdí, že prodej zástavy ve veřejné dražbě není přípustný, musí své právo uplatnit žalobou u soudu, a to do jednoho měsíce ode dne doručení oznámení o veřejné dražbě zákonem určeným osobám, nejpозději však sedm dnů přede dnem zahájení veřejné dražby. Je-li v této lhůtě žaloba podána, lze veřejnou dražbu vykonat až poté, kdy bylo o této žalobě pravomocně rozhodnuto. Postupem podle ust. § 166 může tedy podat žalobu kdokoliv, aniž by bylo možné jakkoliv přezkoumat jeho „vnitřní přesvědčení“ o opodstatněnosti jeho tvrzení, že prodej zástavy není přípustný. V případě, že soud dospěje k názoru, že jediným účelem je zjevně šikana procesu dražby a její odsouzení, je možné k takové žalobě teleologickým výkladem podle ust. § 2 o.s.ř. vůbec nepřihlížet. Obdobný postup je představitelný např. v případě šikanózního využívání petičního práva.

Zákoník práce

Zneužitím práva bude ve smyslu ust. § 14 odst. 1 zákoníku práce výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů, který bez právního důvodu zasahuje do práv a oprávněných zájmů jiného účastníka pracovněprávního vztahu a je v rozporu s dobrými mravy.

Důsledkem tak může být například sjednání pracovního poměru na dobu určitou za určitých podmínek zneužitím práva. Obecně ovšem za zneužití práva fakt, že zaměstnavatel se zaměstnancem prodlouží pracovní poměr na dobu určitou nebo jej uzavře opětovně, považovat nelze. Jen takové jednání, jehož účelem není vykonat právo, ale poškodit jiného, kdy bude zaměstnavatel přímo veden **úmyslem způsobit zaměstnanci újmu** a nikoliv dosáhnout vlastního smyslu a účelu sledovaného právní normou zůstává pro něho vedlejší a je z jeho hlediska bez významu.¹⁷

Zákon o správě daní a poplatků

Také daňový řád ve svém § 2 odst. 7 zakotvuje princip, podle kterého se při uplatňování daňových zákonů v daňovém řízení bere v úvahu vždy **skutečný obsah právního úkonu** nebo jiné skutečnosti rozhodné pro stanovení či vybrání daně, pokud je zastřený stavem formálně-právním a liší se od něho.

Jestliže ovšem subjekt postupuje v souladu s dikcí zákona a vykonává právo, které mu (byť i zdánlivě) náleží, pak je v rámci finančního práva vůle subjektu a její projev „pravý a nic nezastírá“. Nejednalo se zároveň ani o obcházení zákona, § 2 odst. 7 daňového řádu se nepoužijí.¹⁸

Institut zneužití práva z pohledu práva Evropských společenství

V systému práva Evropských společenství se doktrína zneužití práva zjevuje především v judikatuře Evropského soudního dvora. Definiční zneužití práva Soudní dvůr rozvinul v rozsudku ze dne 14. 12. 2000 ve věci Emsland-Stärke (C-110/99).

Tak byl v tomto judikátu vytvořen test, na základě něhož lze určit, zda ke zneužití práva došlo. Prvním prvkem je objektivní složka. Při ní zodpovídáme otázku, zda **podmínky pro udělení výhod byly vytvořeny uměle**, a cílem jednání byl například nikoliv hospodářský účel, ale (v daném případě) získání finanční podpory z rozpočtu Společenství. Druhou složkou testu je složka subjektivní. Na základě ní posuzujeme, zda cílem jednání bylo získání finanční výhody **v rozporu s cíly** komunitárních pravidel. Konečně třetí složkou je složka procedurální, která se vztahuje k důkaznímu břemenu.

Významným judikátem je pak rovněž rozhodnutí z oblasti daňového práva ve věci Halifax C-255/02. V ní se soud vyslovil, že pro zjištění existence zneužití práva je „nezbytné, aby výsledkem dotčených plnění přes formální použití podmínek stanovených relevantními ustanoveními (...) bylo získání daňového zvýhodnění, jehož poskytnutí by bylo v rozporu s cílem sledovaným těmito ustanoveními“. Mimo to musí ze všech objektivních okolností vyplývat, že „hlavním účelem dotčených plnění je získání daňového zvýhodnění; (...) zákaz zneužití není relevantní, pokud dotčená plnění mohou mít jiné odůvodnění než pouhé dosažení daňových zvýhodnění vůči daňovým orgánům“. Podle názoru Soudního dvora pak „vnitrostátnímu soudu přísluší, aby v souladu s důkazními pravidly vnitrostátního práva ověřil (...), zda jsou v původním řízení naplněny znaky zakládající takové zneužití“, tedy aby „zjistil **skutečný obsah a význam dotčených plnění**, přitom může vzít v úvahu čistě **umělý charakter** těchto plnění, jakož i právní, hospodářské nebo personální **vztahy mezi subjekty** účastnícími se plánu na snížení daňové zátěže“.

Co se týká pojmu „hlavní účel plnění“ nebo „transakce“, vyjadřuje se k němu český Nejvyšší správní soud. Ve svém rozsudku¹⁹ konstatuje, že „hlavním účelem transakce ve smyslu uvedeném v judikátu Halifax je takový její účel, který ve srovnání s případnými jinými dalšími jejími účely je natolik neporovnatelně významnější, že **tyto ostatní účely ve své podstatě zastíňuje** a zásadně marginalizuje, takže od nich lze při zkoumání hospodářského smyslu dotyčné transakce odhlédnout“.

Závěrem

Z několika výše komentovaných příkladů je nutné dovodit, že ustanovení právních norem se nelze dovolávat za „zneužívajícím nebo podvodným účelem“²⁰. Tato zásada platí nejen v rámci českého právního řádu, potažmo národních právních řádů, ale je plně aplikovatelná i v rámci práva Evropských společenství. V důsledku toho se tak ani není možné odvolávat na právo Společenství za účelem obejít národního práva.

Jak sám Ústavní soud ČR konstatuje, nelze právo používat pouze tak, že se aplikuje jeho jazykový výklad. Institut zneužití práva pracuje s hodnotou právní normy, jejím účelem, významem a jejím smyslem.

David Petr
Exekutorský úřad Praha 4

¹⁷ Rozsudek NS ČR ze dne 28. 5. 2000 sp. zn. 21 Cdo 992/99.

¹⁸ Judikát 20 Cdo 535/2002, publikovaný v časopise Soudní judikatura č. 4/2003, potvrzený dále např. judikátem Nejvyššího soudu ČR 20 Cdo 704/2006. K právním závěrům viz odst. 7 první jmenovaného judikátu.

¹⁹ Např. rozsudek NSS ČR ze dne 21. března 2007, sp. zn. 26 Cdo 776/2006.

²⁰ Havel, B., Dobré mravy a poctivý obchodní styk, Právník č. 1/2000, str. 37.

¹⁷ Rozsudek NS ČR ze dne 1. 8. 2002 sp. zn. 21 Cdo 1874/2001.

¹⁸ Nález ÚS ze dne 31. 10. 2007 sp. zn. III. ÚS 374/06, str. 3 d.

¹⁹ Rozhodnutí NSS ve věci sp. zn. 2 Afs 178/2005.

²⁰ Shodně stanovisko generálního advokáta Poiares Maduro k věci Halifax C-255/02 ze dne 7. dubna 2005, par. 64.

Poslanci jsou ochotni prosadit změnu

rozhovor s poslancem PS PČR JUDr. Jeronýmem Tejcem, členem ústavně právního výboru

JUDr. Jeroným Tejc vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity (2001), od roku 2005 je advokátem, a od června 2006 je poslancem sněmovny PČR. Působí jako člen ústavně právního výboru PČR.

Jaký záměr zákonodárci sledovali přijetím ustanovení § 304b občanského soudního řádu?

Snahou především poslanců ústavně právního výboru bylo vyrovnat se s námitkami Veřejného ochránce práv. Cílem bylo zabránit situacím, kdy se povinný ocitnou náhle bez jakýchkoliv prostředků a nejsou schopni pokrýt ani ty nejjzákladnější životní potřeby sebe nebo nezletilých dětí. Do té doby platná právní úprava sice umožňovala částečné zastavení exekuce ve vztahu k tzv. chráněným prostředkům, jednalo se však o řešení velmi zdoluhavé a komplikované, tedy málo účinné.

Je skutečně ustanovení § 304b myšleno jako jednorázový prostředek obrany povinného?

Tak jak byl návrh zamýšlen, měl směřovat pouze k jednorázové obraně povinného, a to na jednom z účtů. Výklady, které se objevily v posledních týdnech, však vedou k úvaze, zda formulace uvedeného ustanovení je přesná a neumožňuje jiný výklad. Osobně vidím problém v tom, že Ministerstvo spravedlnosti dlouhodobě podceňuje svou roli legislativního garanta a hlídače. Především

pak doplácíme na to, že ministerstvo nepřipravilo provázanou a legislativně kvalitní střední novelu občanského soudního řádu. Neustálé drobné novely jednotlivých ustanovení za posledních několik let pak ne vždy přinášejí jasné odpovědi na otázky, mnohdy naopak vytvářejí místo odpovědi otázky nové a ještě záladnější.

Na jednání ústavně právního výboru jste si spolu s dalšími poslanci vyslechl od zástupců bank, úřadu ombudsmana i Exekutorské komory jaké problémy § 304b v praxi přináší. Nakolik je podle Vás reálné, že budou zákonodárci ochotni volání po změně tohoto ustanovení vyslyšet, případně v jaké fázi je příprava technické novely?

Diskuse na jednání výboru jasně ukázala, že poslanci napříč politickým spektrem jsou ochotni podpořit změnu, která by dosavadní komplikace a možné dvojí výklady odstranila, a to velmi rychle. Nechceme však situaci komplikovat hlasováním o několika třeba i protichůdných návrzích jednotlivých poslanců, Exekutorské komory, bankovní asociace či Veřejného ochránce práv a přinést ještě komplikovanější ustanovení. Proto bylo jednání přerušeno a Ministerstvo spravedlnosti požádáno, aby s výše uvedenými institucemi našlo na základě argumentů projednaných na posledním výboru nové znění a urychleně jej předložilo výboru.

Jakým postupem by podle Vás měl povinný žádat o výplatu exekučně nepostížitelného životního minima?

Návrh postupu by měl vzejít od výše uvedené pracovní skupiny. Můj názor je, že by nejjednodušším řešením byla vždy žádost povinného exekutorovi, který by následně v určité lhůtě musel informovat banku. Je však na další úvaze, jaké komplikace by toto řešení přineslo v praxi, třeba na straně nákladů jednotlivých účastníků. Proto bez znalosti praxe v této věci na něm netrvám.

Je podle Vašeho názoru nezbytné dále posilovat právní postavení dlužníků, byť to v mnoha případech ve svém důsledku způsobuje oslabení práv věřitele?

Hranice práv dlužníků a věřitelů v souvislosti s přiměřeností exekuce bude jistě tématem na mnoho let. Najít spravedlivé řešení není jednoduché. Myslím ale, že je třeba hledat takový způsob, aby zejména prostředky, které jsou ze zákona chráněny jako nepostížitelné, nebyly fakticky postihovány a zároveň hledat způsoby jak zabránit zneužívání práv některými povinnými. Jak složité je vyhovět oběma podmínkám a zároveň najít administrativně co nejjednodušší způsob ukazuje právě projednávaná novela občanského soudního řádu.

Chci otevřít debatu o snížení spodní hranice nákladů exekuce

rozhovor s JUDr. Danielou Kovářovou, ministryní spravedlnosti

Na post ministryně spravedlnosti jste nastupovala v květnu letošního roku s vizí, že půjde o pětíměsíční angažmá. Na podzim se ukázalo, že je tomu jinak a že se Váš úvazek na ministerstvu protáhne o více jak půlrok. Nakolik to zasáhlo do Vašich profesních i osobních plánů, jak to ovlivnilo možná i Váš kariérní život.

Jsem člověk otevřený dalším výzvám a mám ráda změny. Příznávám, že na počátku svého ministerského angažmá jsem skutečně počítala s pouhými pěti měsíci, na druhé straně někdy od počátku září jsem si začala zvykat na myšlenku pokračování, byť jsem nečekala, že se můj mandát prodlouží až do června příštího roku.

Jste nestraník, jste členkou úřednické vlády, přesto se ozývají hlasy, které hodnotí Vaše vystupování více jako politické než úřednické, či odborné. Máte nějaké politické ambice?

Jsem ministr úřednické vlády a snažím se zajišťovat chod resortu justice. Všechny kroky, které činím, dělám podle svého nejlepšího svědomí a v žádném případě proti zájmům justice. To, že mě nominovala ODS, však nelze popřít. Na druhé straně jsem dosud nezaznamenala žádné výraznější pokusy politiků či tlaky na mou osobu ve vztahu k řízení justice.

Přesto, umíte si představit, že byste figurovala i v nějaké další vládě, neúřednické, sestavované politickými stranami, samozřejmě za předpokladu, že by si Vás příští premiér vybral?

Píšu povídky, mám tedy velkou fantazii. Umím si představit prakticky cokoli. Jsem také otevřená různým zajímavým výzvám a plna zvědavosti, co mi život ještě přinese.

Pojďme se věnovat Vaší práci na ministerstvu spravedlnosti, v květnu jste vstupovala do tohoto úřadu s určitými ambicemi, představami, které z nich se Vám - podle Vašeho názoru - podařily naplnit, které ne a proč?

Mé květnové zadání znělo: dokončit předsednictví, pokračovat v rozjetých projektech eJustice a udržet chod resortu v období ekonomické krize. Domnívám se, že všechny priority jsem splnila, za nejobtížnější považuji udržení chodu resortu za situace, kdy je dlouhodobě podfinancován. Jsem také ráda, že jsem odolala různým doporučením nedělat nic a pasivně řídit resort. Jsem i nadále rozhodnuta činit všechny potřebné kroky včetně nepopulárních opatření.

Přehodnotila jste nějak vzhledem k prodloužení svého mandátu své priority na ministerstvu?. Dá se do voleb vůbec ještě něco stihnout? Co plánujete v resortu justice?

Má prioritou číslo jedna pro další období se bohužel opět týká financování, a přestože se mi podařilo pro resort získat na příští rok o 1,5 mld. více než letos, považuji schválené rozpočtové prostředky za nedostatečné a neodpovídající tomu, jaké úkoly a očekávání od justice veřejnost má. Ráda bych pokročila v debatách nad rekodifikací občanského práva. Od 1. ledna 2010 čeká justice realizace nového trestního zákoníku a zejména rozjezd projektu domácího vězení. Velkým úkolem je také spuštění datových schránek. Zahraničními subjekty pak je negativně vnímáno, že ČR dosud nemá upravenou trestní odpovědnost právnických osob.

Dovolím si v této souvislosti malou podotázku, dotýkají se nějak Vaše plány i exekutorského stavu?

Po přijetí obou novel exekučního řádu výrazným způsobem stoupla oprávnění ministerstva spravedlnosti ve vztahu k exekutorům. V dalším období půjde zejména o organizaci výběrových řízení na volná místa exekutorských úřadů a debatu o možnosti exekutora snížit spodní hranici nákladu exekuce.

Můžete být trochu konkrétnější, nakolik by se podle Vašich představ měla snížovat spodní hranice nákladů exekuce a v jakém časovém horizontu chcete toto prosadit?

S ohledem na stávající ekonomickou situaci některých oprávněných věřitelů bych podpořila brzké řešení. Koneckonců právo nesmí znevýhodňovat jednu skupinu osob vůči jiným.

Ptala jsem se Vašeho předchůdce, zeptám se i Vás, paní ministryně, jak Vy osobně vnímáte exekutorský stav jako takový. Ptám se proto, že Exekutorská komora prošla určitým vývojem, vyslechla

JUDr. Daniela Kovářová vystudovala Právnickou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně (nyní Masarykova univerzita). O dva roky později složila advokátní zkoušku a téměř dvacet let se věnovala advokacii. Od 90. let se zapojovala do činnosti v orgánech České advokátní komory. V letech 2005 – 2008 byla předsedkyní Výboru pro výchovu a vzdělávání ČAK a zároveň členkou Výboru pro vnější vztahy ČAK. V květnu 2008 ji ministr spravedlnosti jmenoval ředitelkou Justiční akademie. Do funkce ministryně spravedlnosti byla na návrh ODS jmenována prezidentem České republiky 8. května 2009.

si kritiku ze všech stran a vědoma si oprávněnosti této kritiky si zvolila nové vedení. Exekutoři teď očekávají, že to ministerstvo ocení minimálně v té míře, že začne prezentovat soudní exekutory jako legitimní součást justice, jako nezastupitelnou složku v oblasti výkonu rozhodnutí. Necítíte v tomto ohledu, paní ministryně, vůči exekutorům určitý dluh?

Exekutory a jejich stav považují za součást širší justice a současnému vedení Exekutorské komory přejí, aby mělo autoritu a dokázalo ji uplatnit ve shodě s úkoly danými právními předpisy. Byla bych ráda, kdyby komunikace mezi zástupci komory a ministerstvem pokračovala i nadále, koneckonců mnohé společné aktivity – např. zimní justiční hry – vypovídají o tom, že vztahy mezi oběma subjekty jsou v současné době korektní.

Řeknu to možná ještě trochu jinak, exekutoři očekávají, že ministerstvo nebude pouze kritizovat excesy exekutorů, ale že začne vést občany k větší odpovědnosti, k tomu, aby dodržovali zákony, respektovali rozsudky, platili své závazky a že začne vysvětlovat občanům nezastupitelnost exekutorů v této oblasti. Ani tady necítíte, obzvlášť v období krize, kdy dluh dramaticky narůstá, určitý závazek nejenom vůči exekutorům, ale především směrem k veřejnosti?

Ráda bych přispěla k tomu, aby exekutoři i veřejnost pochopili, že právní předpisy (včetně těch, které se týkají exekutorů) jsou tady od toho, aby chránily práva občanů i exekutorů, tedy osob oprávněných, povinných i těch, kterých se v některých případech exekuční řízení dotkne. Žádný z uvedených subjektů by neměl svého postavení zneužívat.

Jedním z nejdiskutovanějších témat v těchto dnech jsou datové schránky, máte pocit (po několika dnech od spuštění celého systému), že budou pro resort justice skutečně přínosem?

Máme jenom dvě možnosti. Jednou z nich je návrat ke hliněným tabulkám a druhou elektronizace. Možná jsme na datové schránky trochu spěchali a určitě jsme – myslím my, v justici – neměli na jejich rozjezd dost finančních prostředků ani personálu. Úkolem ministra však není kritizovat zákonem dané povinnosti, ale realizovat je, jak jen to bude nejlépe možné. V rámci daného stavu se domnívám, že jsme nemohli udělat více. Problémy provozu nezastíráme, naopak se je snažíme řešit. Nelze přitom pominout, že ačkoli dvě stě datových schránek v justici tvoří pouhých 2,5 % ze všech schránek orgánů státní moci, administruje 50 % všech doručovaných a odesílaných datových zpráv. Komplikacím všeho směru se tedy za současného stavu podfinancované justice není možno divit.

Datové schránky způsobily kolaps justice

rozhovor s JUDr. Jaromírem Jirsou, místopředsedou Městského soudu v Praze

Prvním listopadovým dnem byl oficiálně odstartován informační systém datových schránek, jaké jsou Vaše první postřehy a zku-

šenosti z prvního měsíce provozu? Zatím se objevují informace, že datové schránky spíše brzdí práci soudů, namísto toho, aby ji usnadňovaly?

Po prvním týdnu provozu byla situace doslova katastrofální. Pro představu: soud, u kterého působím, doručuje v klasické obchodní agendě kolem 700 soudních písemností denně a my jich za týden odeslali 55 ! Naštěstí se podařilo ve spolupráci s ministerstvem prosadit pro náš soud mimořádná technická opatření. Tato opatření byla skutečně mimořádná, nákladná a vyžadující abnormální nasazení řady lidí. To vše se dělo v ostrém provozu, což je asi největší chyba. Lze konstatovat, že k 20. listopadu byl systém doručování do datových stránek, alespoň pokud jde o Městský soud v Praze, v zásadě bezproblémový. Začátky ale vypadaly spíše na totální kolaps obchodní justice.

Samotnou příčinu popisovaného kolapsu tedy vidíte v nefunkčnosti celého systému jako takového nebo v tom, že nebyli pracovníci administrativy soudu se systémem dostatečně seznámeni?

Systém byl prostě v prvních dnech naprosto nefunkční po technické stránce. Opakuji: největší chybou bylo, že doručování do datových schránek se začalo zkoušet až v ostrém provozu. Působí to na mě takovým dojmem, že správce systému, tedy ministerstvo vnitra, nemělo ani základní představu o tom, jaké kvantum písemností se od soudů doručuje a s jakými aplikacemi soudy pracují. Zaměstnanci sice jakési školení velmi narychlo absolvovali, ale provoz se měl minimálně několik týdnů zkoušet ve cvičné verzi – to by bylo nejlepší školení. Promítání prezentací nikam nevede, datové schránky si musí administrativní „osahat“.

Dokážete odhadnout (například na základě posunu agendy a rychlosti řešení nastalých problémů), kdy začne být práce soudů s datovými schránkami efektivní a následně - dle očekávání - dokonce časově efektivnější než činnost podle předchozí právní úpravy?

Myslím, že pokud bude systém fungovat bez chyb, budou mít do půl roku datové schránky pozitivní vliv na délku řízení. Doručování prostřednictvím veřejné datové sítě je v bezchybném provozu méně pracné, levnější a efektivnější. Na nějaké konkrétnější odhady je ale ještě velmi brzy. Bude-li jedna písemnost odeslána během několika vteřin, nikoliv minut či snad dokonce v hodin, jak tomu bylo zpočátku, můžeme se bavit o efektivitě.

Pokud vzhledem ke komplikacím, které popisujete, přistoupil soud k odeslání listiny v tištěné podobě prostřednictvím doručujících orgánů, neobáváte se zpochybnování takového doručení stranami řízení, zejména, že budou namítat, že jim doručeno ve smyslu zákona vůbec nebylo?

Takové případy nepochybně nastanou – zvláště v exekučním řízení. Zastávám však názor, že pokud má adresát objektivně vzato možnost seznámit se s písemností, tak je pro realizaci práva na spravedlivý proces vcelku jedno, zda si ji přečte v datové schránce nebo na papíru.

Odmyslíte-li si počáteční problémy, mohou být datové schránky pro soudy skutečně přínosem ve chvíli, kdy nadále vedete spisy v listinné podobě?

Elektronický spis – to je jiná kapitola a s datovými schránkami souvisí jen částečně. Systém datových schránek nebude mít v dohledné době ani tak vliv na podobu spisu, ale hlavně usnadní doručování soudních písemností, což je s ohledem na jejich množství činnost, která má podstatný vliv na délku řízení.

Vy se s exekuční agendou ve své praxi přímo nesetkáváte, nicméně jste se soudními exekutory v úzkém kontaktu, jak Vy osobně

vidíte budoucnost exekučního řízení? Nakolik by měl být výkon rozhodnutí přenesen do rukou soudních exekutorů?

Ríkám to několik let a řeknu to i tentokrát: Pokud se stát jednou rozhodl pro takzvané „soukromé“ exekuce, není již cesta zpět. Současná dvojkolejnost vynucování nesplněných povinností, kdy vedle sebe stojí soudní výkon rozhodnutí, kterému ostatně u soudu dodne nikdo neřekne jinak než exekuce, a „soukromé“ exekuce, je nesmyslný. Exekutorům by měly být svěřeny co možná největší pravomoci a u soudům ponechán snad jen výkon rozhodnutí odnětím dítěte. Jinak nic, tedy s výjimkou omezené přezkumné činnosti ve vztahu k rozhodnutím exekutorů.

Jakým způsobem, postupně či v jeden okamžik a v jakém časovém horizontu by k tomuto přenesení mělo podle Vás dojít?

Není důvod něco oddalovat. Za téměř deset let jsme si vyzkoušeli, že exekuce fungují, že různých pochybení a excesů bylo s ohledem na množství exekucí jen nepatrné a že je čas na definitivní dokončení přechodu od státního vynucování nesplněných povinností k soukromému.

V současné době se i ze strany řady exekutorů objevují názory, že do budoucna by stál za zvážení tzv. územní princip působnosti exekutorů. Jak se výhledově díváte na možnost takové změny právní úpravy?

Nejsem příznivcem podobných regulací, které nakonec stejně vedou jen k obcházení zákona.

V současné době je nejednotná praxe soudů ohledně vyvěšování sdělení o doručení či přímo doručovaných rozhodnutí na úředních deskách, některé soudy žádají vyvěsit vše na úřední desce exekutora, některé naopak žádají vrácení písemností soudu a zajišťují vyvěšení na svých úředních deskách. Jaký postup je podle Vás správný?

Na vyvěšování mám shodný názor jako vaše legislativní komise. Tedy vyvěšovat vše na úřední desce exekutora.

V poslední době se objevuje snaha zpoplatnit exekutorům určité úkony, například aktuální návrh na zavedení správního poplatku 500,- Kč za každý dotaz vůči ČSSZ. Domníváte se, že takové návrhy jsou účelné, zejména s ohledem na elektronizaci justice a dopad takových dalších nákladů na účastníky řízení?

Takové snahy mi připadají v době internetu a datových schránek poněkud úsměvné. Doručí-li exekutor dotaz jedním kliknutím do datové schránky úřadu a ten druhým kliknutím odpoví, tak se domnívám, že to není činnost, na které by měl stát vydělávat.

První kroky Portálu dražeb

rozhovor s Mgr. Davidem Konczem, členem Prezidia Exekutorské komory ČR

Portál dražeb má za sebou první měsíc ostrého provozu, jak ho hodnotíte? Zajímá mě nejen technická stránka věci, ale především to, nakolik se naplnilo očekávání, které do spuštění portálu Komora vkládala.

Spuštění Portálu dražeb - jako jednoho z hlavních programových bodů nově zvoleného Prezidia - předcházelo velké očekávání. Pro celý projekt bylo zásadní, jak Portál dražeb přijmou samotní soudní exekutoři. Byli jsme zvědaví, zda tvrzení členů Komory o tom, že chtějí dražby zveřejňovat, že neprovádějí skryté dražby, a že veškerá obvinění směřující do našeho stavu ohledně neprůhledných

dražeb jsou neopodstatněná, jsou myšlena vážně a nejsou jen pouhými planými proklamacemi. Osobně jsem byl hlavně zvědav, zda budou soudní exekutoři ochotni aktivně ke změně tohoto nelichotivého obrazu přispět – tedy dražby na portálu zveřejňovat, přestože k tomu nemají žádnou povinnost. Byl jsem přesvědčen, že pokud Portál dražeb přijmou soudní exekutoři, je jeho úspěch takřka jistý. Neměli jsme přitom příliš nástrojů k tomu jak soudní exekutory ke zveřejňování informací o dražbách nutit a všichni jsme si uvědomovali, že zveřejňování dražeb na dražebním portálu představuje další práci pro exekutorské úřady přetížené změnami vyvolanými střednědobou novelou exekučního řádu, spuštěním datových schránek, konverzí dokumentů atd.

Těsně před spuštěním bylo k Portálu dražeb přihlášeno 5/6 soudních exekutorů, dnes už jsou k němu přihlášení všichni soudní exekutoři, kteří mají aktuální dražby nemovitostí a počet průběžně zveřejňovaných aktivních dražeb se ustálil kolem čísla 800. Myslím tedy, že zásadní podmínka pro úspěšné fungování portálu – tedy zájem samotných soudních exekutorů, byla splněna nad očekávání. Chci poděkovat všem, kdo své dražby na Portálu zveřejňují, ceníme si práce jejich i jejich zaměstnanců.

Skutečnost, že hned od začátku byl evidentní zájem soudních exekutorů a Portál dražeb byl naplněn daty, nám velmi usnadnila jeho prezentaci směrem k veřejnosti. Díky aktivitě naší tiskové mluvčí se informace o spuštění portálu dostala k veřejnosti velice rychle a zájem o něj je od počátku obrovský. Reakce ze strany Ministerstva spravedlnosti, odborné nebo laické veřejnosti jsou více než pozitivní a myslím, že Portál dražeb tak značně přispívá ke zlepšení vnímání našeho stavu ve společnosti. Také bychom mohli říci, že „za málo peněz dostáváme hodně muziky“.

Po technické stránce bych chtěl zmínit jedinou věc. Dbali jsme na to, aby vlastníkem domény www.portaldrazeb.cz byla od počátku Komora. Bohužel tomu tak není u domény www.ceecr.cz a nebylo tomu tak ani u domény www.exekutorskakomora.cz, což je pro mne dost nepohoditelné.

Jak si Portál dražeb vede z hlediska návštěvnosti?

Po medializaci spuštění Portálu dražeb vyskočila první večer jeho návštěvnost na cca 13 tisíc unikátních přístupů, což bylo hodnoceno jako neuvěřitelně vysoké číslo. Nyní se návštěvnost ustálila kolem 2-3 tisíc přístupů denně. Ukazuje to, že zájem o Portál dražeb není jednorázový, ale trvalý.

Od listopadu se Portál dražeb rozšířil i o věci movité, to však není jediná změna, ke které došlo...

Ano, v listopadu jsme portál rozšířili i o sekci dražeb movitých věcí a podniků a můžeme jej tak využít ke zveřejňování dražeb jak na stránkách Centrální evidence exekucí tak i na dalších serverech. Dalšími servery mám na mysli zejména stránky samotných soudních exekutorů, ale i servery komerčního charakteru. Chceme především usnadnit práci všem kolegyním a kolegům a zajistit, aby jediné vyplnění dat na Portálu dražeb umožnilo jejich automatické zobrazení na Centrální evidenci exekucí (a splnění tak zákonné povinnosti), stejně tak jako na webech soudních exekutorů a nebo na komerčních portálech.

V současné době již funguje export dat do Centrální evidence exekucí, hotov je i přenos dat na servery jednotlivých soudních exekutorů a všichni tak mohou požádat administrátora o zaslání potřebných údajů (XML) a zobrazovat dražby na svých webech.

Máte v ruce řadu podnětů od soudních exekutorů i dalších zaměstnanců exekutorských úřadů, které z nich se budou realizovat a v jakém časovém horizontu? Jinými slovy, co nového lze ještě očekávat?

Podnětů je opravdu celá řada a já za ně chci především všem poděkovat. Snažíme se na ně pružně reagovat a přispívají ke zlepšení fungování Portálu dražeb.

Co se týče větších plánovaných změn je první na řadě zveřejňování informací o dražbách na komerčních serverech. Jednání s některými jejich provozovateli jsou již v plném proudu a první výsledky můžeme očekávat do konce roku. Komoře by z toho mohly plynout finance a věřím, že se tak zaplatí zřízení a správa Portálu dražeb.

Ve střednědobém horizontu pak plánujeme využití Portálu dražeb k provádění elektronických dražeb, tomu se začneme věnovat na jaře příštího roku.

Zaznamenala jsem názory, a to i z řad některých exekutorů, že by Portál dražeb měl být zpoplatněn tak, jako např. Centrální evidence exekucí a nebo dokonce, že Portál dražeb je zbytečný, když je tu Centrální evidence exekucí. Vaše reakce?

Zpoplatnění Portálu dražeb určitě není na pořadu dne. Primárním smyslem spuštění portálu bylo ztransparentnit dražby prováděné soudními exekutory, jeho přímé zpoplatnění by zužovalo počet subjektů, k nimž se informace dostanou. To však neznamená, že jako vedlejší efekt by Komora z provozování portálu nemohla získat peníze. Cesta však vede např. přes sjednání provizí za zveřejňování dražeb na komerčních serverech tak, jak jsem naznačoval v předchozí odpovědi.

Co se týče názoru na to, že Portál dražeb je zbytečný ve chvíli, kdy je tu Centrální evidence exekucí, musím podotknout, že projekt Portálu dražeb se zrodil mnohem dříve, než bylo jasné, že soudní exekutoři budou mít povinnost dražby v Centrální evidenci exekucí zveřejňovat. Tento názor, tedy že Portál dražeb je zbytečný, jsem navíc zaznamenal jeden jediný a jsem přesvědčen, že je zcela lichý.

Je sice pravda, že od 1.11. máme povinnost zveřejňovat dražby v Centrální evidenci exekucí, zákon však neukládá v jaké formě by to mělo být. Asi by se nikomu nelíbilo, kdyby informace o dražbách byla pouze nepřehledná směsice dat, která sice bude odpovídat zákonu, ale nikdo se v ní nebude orientovat. Nepochybuji o tom, že Komora by se v takovém případě opět stala terčem kritiky. Portál dražeb se oproti tomu snaží o to, aby informace o dražbách předložil srozumitelně a tak, jak je obvyklé i u jiných realitních či dražebních serverů (fotky, popis, třídění dle krajů, ceny atd.). Portál dražeb je navíc vlastnictvím Komory a můžeme tak mnohem snáze ovlivňovat jeho podobu. To se, i vzhledem k tomu jak jsou nastaveny smlouvy o správě, bohužel nedá říci o Centrální evidenci exekucí. Když si k tomu přičtete potenciál k finančnímu příjmu pro Komoru, zlepšení vnímání Exekutorské komory veřejností atd., není o smysluplnosti Portálu dražeb pochyb.

V žádném případě však dražební portál nemá být konkurencí pro Centrální evidenci exekucí. Ta je tu ze zákona, Portál dražeb jako iniciativa Komory, a přestože tu oba projekty stojí vedle sebe, mohou si být vzájemně prospěšné. Především však mohou být oba prospěšné pro Komoru.

Od 1. listopadu se snížily poplatky za přístup do Centrální evidence exekucí na polovinu, odrazilo se to nějak v návštěvnosti?

Díky snížení poplatků (sazba za jeden výpis se snížila ze 120 Kč na 60, a to do tisícového poskytnutého údaje za jeden kalendářní rok. Od tisícového údaje do 10.000 je to 30 Kč, od 10.000 do milionu 15 Kč a od milionu šest korun) k přístupům do Centrální evidence exekucí se zvýšila její návštěvnost a můžeme tak znovu začít doufat, že provoz nebude pro Komoru ztrátový tak, jak tomu bylo doposud.

V těchto dnech se formuje nově vzniklá IT - komise, Vy jste pověřen jejím řízením, už jste si vymezili základní okruhy, v kterých se budete jako komise angažovat?

Komora se zoufale potýká s permanentní potřebou komunikace se státní správou, bankami apod. týkající se obecně elektronizace procesu exekucí. Na Komoře však není nikdo, kdo by měl čas a možnost se této činnosti naplno věnovat. Je proto potřeba dát dohromady několik ochotných lidí z řad exekutorů či jejich zaměstnanců, kteří budou schopni Komoře v této oblasti pomoci. Činnost komise vidím zejména v přípravě e-dražeb, dohodnutí fungujícího modelu hromadných e-součinností s bankami, ČSSZ, VZP a jinými velkými subjekty, rovněž pak v komunikaci s Ministerstvem spravedlnosti týkající se postupů při podávání žádostí o pověření exekutora k provedení exekuce, elektronickém podepisování usnesení o nařízení exekuce ze strany soudů a další a další....

Budoucí IT komise by naopak neměla fungovat jako „přítel na telefonu“ pro členy Komory. Většina z nás, mne nevyjímaje, samozřejmě nejsme odborníci na IT, jsme především právníci, ale také manažeři zajišťující chod našich úřadů. Je především na nás, abychom zajistili fungování našich úřadů v konkrétních záležitostech týkajících se současných změn, tady nám IT komise může pomoci pouze nepřímo.

V současné době jsou rovněž před spuštěním nové stránky Komory, dostaly novou, svěží tvář a věřím, že se všem budou líbit. Své místo na nich bude mít i náš nový časopis - Komorní listy. Na tomto místě bych proto rád poděkoval společnosti For Development a.s. za technickou přípravu Portálu i stránek Komory.

tuto rubriku připravuje
Monika Zajícová

Obecně k exekuci příkázáním pohledávky z účtu

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.2.2005, sp. zn. 20 Cdo 2501/2004

„Pokud (...) žalovaná při provádění správní exekuce vůči dlužníku postihla peněžní prostředky na účtu třetí osoby, jež byly předtím na tento účet připsány omylem z účtu žalobkyně, postupovala v souladu s občanským soudním řádem.“

Z odůvodnění:

Peněžní ústav je povinen přijmout na účet peněžité vklady učiněné majitelem účtu nebo platby uskutečněné v jeho prospěch bez zřetele k tomu, kdo je majitelem peněžních prostředků, které se tímto způsobem na účet ukládají; skutečnost, kdo byl majitelem peněžních prostředků uložených na účtu, tu opět není významná. Nařízením výkonu rozhodnutí soud vstupuje do závazkového vztahu mezi majitelem účtu a peněžním ústavem, příkázáním pohledávky z účtu majitel účtu pozbývá svoji pohledávku z účtu až do výše vymáhané pohledávky s příslušenstvím a peněžní ústav ji vyplatí oprávněnému jako osobě, která příkázáním pohledávky majitele účtu získala právo uspokojit se z peněžních prostředků uložených na jeho účtu.

Z výše uvedeného vyplývá mimo jiné to, že je nerozhodné, komu náležely peněžní prostředky uložené na účet (vyjma účelové určených prostředků podle § 310 o. s. ř.), podstatná z tohoto hlediska je jediné skutečnost, kdo je majitelem účtu, neboť jediné on má pohledávku z účtu v peněžního ústavu, kterou lze postihnout výkonem rozhodnutí podle ustanovení § 303 až 311 občanského soudního řádu.

Komentář:

Peněžní prostředky na účtu povinného jsou exekucí postiženy bez ohledu na to, jaký je původ těchto prostředků. Při postižení účtu soudní exekutor vychází z toho, že povinný je majitel účtu a v exekuci je postižen nárok povinného na výplatu peněžních prostředků na účtu. Soudní exekutor není povinen a ani oprávněn zkoumat, kdo na účet peněžní prostředky vložil.

Třetí osoba, jejíž peněžní prostředky byly vloženy na účet povinného postižený exekucí, by proto neměla uspět tam, kde jako obranu proti postižení prostředků vložených na účet zvolí žalobu vylučovací nebo žalobu z lepšího práva proti oprávněnému. Třetí osoba nikdy neopouští vztah k povinnému. Pokud povinnému svěřila finanční prostředky vložení na jeho účet, nezbyvá jí než se s vrácením těchto prostředků obrátit na povinného a při nedobrovolném splnění jej žalovat [ustanovení § 80 písm. b) o.s.ř.]. Daný závěr by měl platit i pro třetí osobu, jež je oprávněna k dispozici s účtem povinného. A stejně tak i v případě, že by třetí osoba ve prospěch účtu povinného vložila prostředky, jež by jinak měly povahu účelově určených prostředků (ustanovení § 310 o.s.ř.).

Vhodnost exekuce

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1930/2005

„Námítce, že příkazání pohledávky z účtu u peněžního ústavu je za situace, kdy dovolateli je na účet zaslána pouze nezabavitelná částka důchodu postiženého výkonem rozhodnutí srážkami z dů-

chodu, způsobem zřejmě nevhodným (§ 264 odst. 1 o.s.ř.), by bylo možno přisvědčit pouze v případě, že by dovolatel měl ještě jiný výkonem rozhodnutí postižitelný majetek (např. movité věci).“

Povinný však v daném řízení existenci jiného postižitelného majetku nenamítal, naopak uvedl, že jiný příjem než důchod nemá. Za této situace je ovšem (implicitní) právní posouzení vhodnosti navrženého způsobu výkonu odvolacím soudem v souladu s ustálenou soudní praxí, jež dovodila, že nelze-li jiným způsobem pohledávku oprávněného vůbec nebo v přiměřené době uspokojit, není navrhovaný způsob zřejmě nevhodný, i kdyby tomu tak v opačném případě bylo (srov. 20 Cdo 1919/2001).

usnesení Okresního soudu v Táboře ze dne 26.7.2006, č.j. 3 Nc 4629/2005-25

„V důsledku postižení (...) účtu povinného (...) došlo k tomu, že exekucí příkázáním pohledávky z účtu povinného je postihována ta část invalidního důchodu povinného, která je vyloučena z postižení exekucí srážkami z důchodu dle dalšího exekučního příkazu. Jde proto o nepřipustnou kumulaci způsobů exekuce, která popírá zásady exekuce srážkami ze mzdy či z jiných příjmů dle § 276 a násl. občanského soudního řádu.“

O způsobu provedení exekuce rozhoduje soudní exekutor exekučním příkazem dle § 47 odst. 1 exekučního řádu a nepostačuje-li jeden ze způsobů provedení exekuce k uspokojení oprávněného, lze exekuci v jednom exekučním řízení provést více způsoby, a to současně nebo postupně (§ 58 odst. 2 exekučního řádu). Rovněž lze souhlasit s tím, že kritériem pro volbu a časování způsobu exekuce je dosažení uspokojení pohledávky oprávněného zcela či v co největší dosažitelné míře.

V daném případě je soudním exekutorem prováděna exekuce dvěma způsoby, a to srážkami z důchodu povinného dle § 276 a násl. občanského soudního řádu a příkázáním pohledávky z účtu povinného dle § 303 a násl. občanského soudního řádu. Každý z těchto způsobů exekuce však do majetkové sféry povinného zasahuje jinak, neboť postihuje různé majetkové hodnoty. V případě exekuce srážkami z důchodu ve smyslu § 276 a násl. občanského soudního řádu je postihována mzda, důchod nebo jiný příjem nahrazující mzdu (§ 299 odst. 1 občanského soudního řádu). S ohledem na charakter tímto způsobem postihovaného majetku, jímž je pravidelný příjem sloužící v podstatě k zajištění živobytí povinné osoby, jsou v ustanoveních § 278 a 279 občanského soudního řádu stanovena pravidla na základě kterých lze srážkou ze mzdy či z důchodu postihnout pouze část mzdy či důchodu (tzn. je dle § 278 občanského soudního řádu nesmí být povinnému sražena z měsíční mzdy či z důchodu tzv. nezabavitelná částka, ani zbývající část mzdy či důchodu není dle zásad uvedených v § 279 občanského soudního řádu postihována zcela). To znamená, že právní úprava akcentuje tento charakter mzdy či jiného příjmu nahrazujícího mzdu a zaručuje tak povinnému, že mu z jeho mzdy či příjmu nahrazujícího mzdu zůstane určitá částka k uspokojení životních potřeb. Naopak exekuce příkázáním pohledávky z účtu povinného § 303 a násl. občanského soudního řádu vede k tomu, že je postižen celý účet, přičemž je nerozhodný původ prostředků na účtu.

Exekuce příkázáním pohledávky z účtu povinného postihuje účet povinného, na který je mu poukazován pouze invalidní důchod. V důsledku postižení tohoto účtu povinného, pak došlo k tomu, že exekucí příkázáním pohledávky z účtu povinného je postihována ta část invalidního důchodu povinného, která je vyloučena z postižení exekucí srážkami z důchodu dle dalšího exekučního příkazu. Jde proto o nepřipustnou kumulaci způsobů exekuce, která popírá zásady exekuce srážkami ze mzdy či z jiných příjmů dle § 276 a násl. občanského soudního řádu. Soud proto exekuci postihující účet povinného jako nepřipustnou dle § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu zastavil.

Rozsah exekučního postihu

rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. června 1994, sp. zn. 7 Co 866/1994, právní věta publikovaná pod R 58/1995

„Nařízeným soudním výkonem rozhodnutí odepsáním z účtu u peněžního ústavu jsou do výše vymáhané pohledávky postiženy nejen ty prostředky na účtu povinného, které tam jsou v době od doručení usnesení o nařízení výkonu do dne vyrozumění peněžního ústavu o tom, že nařízení výkonu nabylo právní moci, ale i prostředky došlé na účet později, pokud účet nebyl po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí zrušen.“

Komentář:

Účinky vydaného exekučního příkazu se vztahují na peněžní prostředky uložené na bankovním účtu povinného v okamžiku doručení exekučního příkazu peněžnímu ústavu, ale i na peněžní prostředky, které na účet povinného budou připsány po doručení uvedeného příkazu, včetně peněžních prostředků, které dojdou až poté, kdy peněžnímu ústavu bylo doručeno vyrozumění o právní moci. Bloky peněžních prostředků, které dojdou na účet později, nastává teprve v okamžiku, kdy na účet u peněžního ústavu byly skutečně vloženy. Celková výše blokových prostředků je limitována výší vymáhané pohledávky a jejího příslušenství. Peněžní prostředky deponované na účtu povinného přesahující částku odpovídající vymáhané pohledávce a jejího příslušenství nejsou exekucí dotčeny, nevztahují se na účinky vydaného exekučního příkazu v podobě inhibitoria, a povinný může s těmito peněžními prostředky volně nakládat. K účinkům exekučního příkazu dochází ale i v případě, že na účtu povinného nejsou žádné peněžní prostředky, které by byly nařízenou exekucí postiženy. Neexistence peněžních prostředků na postiženém účtu nezpůsobuje marnost či neúčinnost exekuce.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.12.1991, sp. zn. 3 Cz 49/1991, právní věta publikovaná pod R 3/1993:

„Výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu nelze nařídit pro částky, které se stanou splatnými teprve v budoucnu.“

Z odůvodnění:

Soudní výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy lze nařídit jen k vymožení pohledávek, které se staly splatnými do vydání usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Výjimku připouští jen ustanovení § 284 odst. 2 o.s.ř., v němž se uvádí, že jestliže je vykonáváno rozhodnutí, ve kterém bylo oprávněnému přiznáno právo na opětující se dávky, vztahuje se nařízení soudního výkonu i na dávky, které se stanou splatnými teprve v budoucnu. Úprava týkající se výkonu rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, obsažená v ustanovení § 303 a násl. o.s.ř., nemá ustanovení obdobné ustanovení § 284 odst. 2 o.s.ř. Naopak v ustanovení § 303 odst. 1 o.s.ř. se uvádí, že výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu se provede jejím odepsáním z účtu výše přisouzené pohledávky s příslušenstvím. Výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu nelze tedy nařídit pro částky, které se stanou splatnými teprve v budoucnu.

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.1.2007, sp. zn. 32 Odo 1575/2005

„Zanikne-li závazek ze smlouvy o běžném účtu, je banka povinna (...) nejprve vypořádat pohledávky a závazky týkající se účtu (§ 715 odst. 4 obchodního zákoníku). Teprve po vypořádání těchto pohledávek a závazků banka účet zruší a zůstatek peněžních

prostředků vyplatí majiteli účtu (§ 715 odst. 5 obchodního zákoníku). (...) Banka (...) postupovala tedy zcela správně, pokud peněžní prostředky zadržela a provedla vypořádání v souladu s exekučním příkazem, který následně poštou obdržela.“

Zanikne-li závazek ze smlouvy o běžném účtu (např. výpovědí majitele účtu podle § 715 odst. 1 obch. zák.), je banka povinna ve lhůtě bez zbytečného odkladu nejprve vypořádat pohledávky a závazky týkající se účtu (§ 715 odst. 4 obchodního zákoníku). Teprve po vypořádání těchto pohledávek a závazků banka účet zruší a zůstatek peněžních prostředků vyplatí majiteli účtu (§ 715 odst. 5 obchodního zákoníku).

V daném případě byla banka v den výpovědi smlouvy o běžném účtu jeho majitelem informována exekutorem prostřednictvím faxové zprávy o tom, že peněžní prostředky na účtu budou předmětem exekuce na základě exekučního příkazu, který byl již soudním exekutorem vydán. Postupovala tedy zcela správně, pokud peněžní prostředky zadržela a provedla vypořádání v souladu s exekučním příkazem, který následně poštou obdržela.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1198/1996, právní věta publikovaná pod R 13/1998:

„Ve smyslu ustanovení § 310 o. s. ř. nejsou soudním výkonem rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu postiženy finanční prostředky uložené na účet peněžního ústavu (banky), o nichž právní předpisy stanoví, že mohou být použity jen k určitému účelu (např. dotace ze státního rozpočtu republiky), ledaže by byla vymáhána pohledávka, k jejíž úhradě mají být (v souladu se svým účelovým určením) použity.“

Z odůvodnění:

Na účet povinného u peněžního ústavu (banky) mohou být v rozhodné době (tj. v době, po níž se nařízený výkon rozhodnutí vztahuje na finanční prostředky na účtu povinného) uloženy i takové finanční prostředky, o nichž právní předpisy stanoví, že mohou být použity jen k určitému účelu. Uložením těchto prostředků na účet u peněžního ústavu (banky) se na jejich povaze (na jejich účelovém určením) nic nemění. Podle ustanovení § 310 o.s.ř. předpisy vylučující nebo omezující použití pohledávek právnických osob z účtu u peněžního ústavu (banky) k jinému než stanovenému účelu nejsou dotčeny ustanovením o přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu (banky); totéž analogicky platí, jde-li o pohledávky fyzických osob. Znamená to, že finanční prostředky uložené na účet u peněžního ústavu (banky), o nichž právní předpisy stanoví, že mohou být použity jen k určitému účelu, nejsou nařízením výkonu rozhodnutí přikázáním pohledávky z tohoto účtu postiženy (a nemohou tedy sloužit k uspokojení oprávněného), ledaže by byla vymáhána pohledávka, k jejíž úhradě mají být (v souladu se svým účelovým určením) použity. Zákon zde sleduje záměr, aby bylo zajištěno, že prostředky, které mají být použity ke stanovenému účelu, naplní své určení nejen v době, kdy povinnému na ně vznikl nárok (pohledávka), ale i poté, co mu byly vyplaceny, popřípadě poté, co byly uloženy na jeho účet u peněžního ústavu (banky) a co byl nařízen výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z tohoto účtu povinného.

Komentář:

Exekucí přikázáním pohledávky z účtu nejsou postiženy ty peněžní prostředky deponované na účtu povinného, jež jsou vázány právním předpisem k stanovenému účelu a za tímto účelem byly povinnému na jeho účet v konkrétním případě vyplaceny. Tímto právním předpisem, který stanoví účelové určení peněžních prostředků, může být jak samotný občanský soudní řád, tak i další zvláštní zákony nebo jiné obecně závazné právní předpisy. Tak tomu je v případě:

- peněžních prostředků poskytnutých pojišťovnou, na základě pojistné smlouvy, jako pojistné plnění určené k novému vybudování nebo opravě budovy dle ustanovení § 317 odst. 1 o.s.ř.; exekuci však podléhá plnění poskytnuté pojišťovnou, má-li být vynaloženo na koupi budovy, a to i když ji příjemce pojistné náhrady pořízuje místo zničené nebo poškozené budovy (viz Kurka, V.; Drápal, L. Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha : Linde, 2004. str. 207),
- peněžitých dávek sociální péče poukázaných na účet povinného u peněžního ústavu dle ustanovení § 317 odst. 2 o.s.ř.,
- peněžitých dávek státní sociální podpory vyplácených podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, jednorázově dle ustanovení § 317 odst. 2 o.s.ř., konkrétně příspěvek při převzetí dítěte do péstounské péče, příspěvek na zakoupení motorového vozidla péstounem, porodné a pohřebné,
- peněžních prostředků, které plní funkci rezervního fondu určeného k sanaci pozemků dotčených těžbou dle ustanovení § 31 odst. 6 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon),
- peněžních prostředků poskytnutých ze státního nebo místního rozpočtu v podobě dotace nebo návratné finanční výpomoci dle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) a zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů,
- a peněžních prostředků účtu mezibankovního platebního styku provozovaného Českou národní bankou dle ustanovení § 20b odst. 2 bank.z.

Smyslem ustanovení § 310 o.s.ř. je zajistit účelové určení peněžních prostředků nejen v době, kdy povinnému na poskytnutí peněžních prostředků vznikl nárok, ale i poté, co mu byly uloženy na jeho účet u peněžního ústavu (viz Tripes, A. Exekuce v soudní praxi, 2. vyd. Praha : C.H.Beck, 2001. str. 253). Případně účelové určení peněžních prostředků uložených na účtu není předmětem zkoumání při vydání samotného exekučního příkazu, ale je důvodem, pro který exekuci nelze zcela nebo zčásti provést, a pro který je třeba exekuci, a to jen k návrhu povinného, zcela nebo zčásti považovat za nepřijatelnou a její provedení tímto způsobem zastavit v souladu s ustanovením § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.

Závěrem tohoto komentáře týkajícího se účelového určení prostředků se nezbyvá než vypořádat s otázkou rozsahu postižení pohledávek z účtu u peněžního ústavu podnikatelů a v případě autorských odměn, práv výkoných umělců a jiných práv souvisejících s právem autorským a práv původců předmětů průmyslového vlastnictví. Tato úprava v případě exekuce příkázáním pohledávky z účtu není jednoznačná.

Z hlediska systematického zařazení ustanovení § 318 a § 319 o.s.ř., které upravují pohledávky nepodléhající exekuci, za ustanovení upravující příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu a ustanovení upravující příkázání jiných peněžitých pohledávek, bez posouzení následujících souvislostí, by mohlo svadět k tomu, že se tyto ustanovení vztahují i na příkázání pohledávky z účtu. Pohledávka podnikatele [vzniká při výkonu podnikatelské činnosti vůči třetím osobám, a to na základě konkrétního závazkového vztahu, jehož obsah odpovídá předmětu činnosti podnikatele dle úpravy obsažené v zákoně č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský řád) nebo dle úpravy ve zvláštním právním předpise] nemůže být postižena v celém rozsahu, je-li postihována přímo za kontrahendem daného závazkového vztahu. Je-li však pohledávka vyplácena na exekučně postižený účet povinného, transformuje svou podobu do pohledávky vkladové, kdy oprávnění povinného na výplatu peněžitého plnění od třetí osoby, která byla stranou závazkového vztahu, zaniklo splněním, a směřuje vůči peněžnímu ústavu z titulu smlouvy o zřízení účtu. Obdobně uvedené platí i v případě mzdy povinného vložené na účet u peněžního ústavu postižený exekucí. Obrácený výklad by zaváděl nerovnost právního režimu mezi mzdou vyplácenou na účet povinného (z které již dokonce mohla být provedena srážka

dle ustanovení upravující exekuci srážkami ze mzdy) a příjmem z podnikatelské činnosti vypláceným na účet povinného. Další východisko pro posouzení dosahu úpravy upravují pohledávky nepodléhající exekuci na exekuci příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu je třeba spatřovat právě v samotném účelovém určení, kdy v případě ustanovení § 310 a § 317 o.s.ř. účel použití peněžních prostředků vyplývá přímo ze zvláštních právních předpisů, výslovné ustanovení účelu peněžních prostředků, v případě nepřipouštění postižení pohledávek podnikatelů, zákonná úprava postrádá (nicméně v odborných publikacích se můžeme setkat i s vymezením účelu jako zajištění obživy povinného a jeho rodiny). Z výše uvedeného se lze přiklánit k názoru, že ustanovení § 318 a § 319 se mohou aplikačně uplatnit pouze v případě postižení jiných peněžitých pohledávek.

usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 6. 2006, sp.zn. 20 Cdo 1662/2005

„Zajištění majetku obviněného k uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem podle § 47 trestního řádu je překážkou provedení výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, který byl proti obviněnému nařízen.“

Zajištění peněžních prostředků na účtu vedeném peněžním ústavem dle ustanovení § 47 trestního řádu představuje překážku vylučující provedení pravomocně nařízeného výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu podle ustanovení § 303 a násl. občanského soudního řádu.

Poddlužnická žaloba dle § 311 občanského soudního řádu může být důvodná jedině tehdy, prokáže-li žalobce (oprávněný), že mu vzniklo vůči žalované (bance) tzv. úkojné právo, pojící se při provedení výkonu rozhodnutí s porušením povinnosti, které jí ukládají ustanovení § 304 odst. 1 a § 307 až 309a občanského soudního řádu, a zároveň že porušení těchto povinností bylo příčinou, proč obdržel z peněžních prostředků na účtu povinné méně, popř. ničeho, než kolik by mu bylo vypláceno, kdyby žalovaná postupovala podle zákona.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.6.1999, sp. zn. 2 Cdo 837/1996, právní věta publikovaná pod R 98/1999:

„Jestliže banka při splnění všech zákonných předpokladů pro přiznání nároku ze žaloby podle § 311 občanského soudního řádu zaplatí oprávněnému vše, co mu povinný dlužil, přísluší jí i právo domáhat se po povinném toho, co oprávněnému uhradila (§ 454 občanského zákoníku).“

Z odůvodnění:

Neobstojí ani představa dovolatelky, že porušením povinností poddlužníkem přechází závazek povinného na poddlužníka. Tento důsledek totiž z ustanovení § 311 občanského soudního řádu nevyplývá; naopak – se zřetelem k zásadě, že splněním dluh zaniká – platí, že poddlužník zaplatí jen to, co neuhradí oprávněnému do rozhodnutí o poddlužnické žalobě sám povinný. Úpravou obsaženou v § 311 občanském soudním řádu se poddlužník (coby určitá, byť dále podmíněná, sankce za porušení povinností v exekuci) toliko předepisuje, aby plnil za jiného s účinky splnění dluhu.

zpracovali a komentáře vytvořili:
David Hozman, exekutorský kandidát JUDr. Jany Tvrdkové
Exekutorský úřad Praha 4

a
Jana Kalistová, exekutorská kandidátka JUDr. Víta Novozámského
Exekutorský úřad Brno-Město

a
Vladimíra Medková, exekutorská koncipientka JUDr. Soni Karasové
Exekutorský úřad Liberec

Konverze dokumentů z moci úřední aneb stručný úvod pro exekutory

Konverze dokumentů se zachováním právního účinku patří spolu s datovými schránkami k nejžhavějším tématům posledních měsíců. Jedná se o úkon, bez něhož se neobejde nikdo, kdo chce sjednotit oběh listinných a elektronických dokumentů po organizaci, případně zavést jednotný archiv. Asi není zapotřebí připomínat, že soudní exekutoři – jakožto orgány veřejné moci – mají možnost provádět konverzi dokumentů z moci úřední. V systému Czech POINT je pro tento účel vytvořeno nové rozhraní, které se nazývá CzechPOINT@Office. Toto rozhraní obsahuje veškeré formuláře a další nástroje potřebné pro konverzi dokumentů z listinné podoby do elektronické a naopak. Kromě tohoto rozhraní slouží k vytváření výpisů a opisů rejstříků trestů. Exekutory jistě potěší, že služby tohoto rozhraní jsou poskytovány zdarma.

Jak získat přístup k těmto službám? Protože exekutorské úřady neprovozují pracoviště Czech POINTu, je prvním krokem vyplnění interaktivního formuláře s žádostí o zřízení kontaktního místa CzechPOINT@Office. Formuláře najdete na internetové stránce www.czechpoint.cz, v sekci „pro kontaktní místa /zřídte si Czech POINT“. Formuláře jsou skutečně interaktivní, řada kolonek se vyplňuje automaticky, takže podání je velmi rychlé. Před odesláním je ovšem zapotřebí jej podepsat elektronickým podpisem, takže by možná bylo přesnější říci, že úplně prvním krokem je získání kvalifikovaného certifikátu.

Po několika dnech přijde žadateli obálka s přístupovými údaji. Ty umožní vedoucímu úřadu nebo správci IT, aby určil, které osoby dostanou právo provádět konverzi z moci úřední a vytvořil pro ně přístupová práva. Každá z těchto osob musí být vybavena kvalifikovaným i komerčním certifikátem. Z bezpečnostních důvodů se doporučuje, aby tyto certifikáty byly umístěny na zabezpečeném přenosném paměťovém zařízení (token) a chráněny heslem.

Od této chvíle je možné provádět konverze z moci úřední bez jakéhokoliv omezení. Uživatelské rozhraní CzechPOINT@Office je totiž natolik intuitivní, že zpravidla není zapotřebí žádného školení.

Pro provedení konverze z elektronické do listinné formy potřebujete originální dokument ve formátu verzi PDF, verzi 1.3 a vyšší. Není nutné, aby tento dokument byl zabezpečen elektronickým podpisem – na rozdíl od autorizované konverze prováděné na pobočkách Czech POINTu. Oprávněný pracovník načte PDF dokument do inteligentního formuláře, tento formulář vyplní a podepíše svým elektronickým podpisem. V dalším kroku vytiskne konvertovaný dokument na papír (z formuláře a tudíž s připojenou ověřovací doložkou), orazí jej fyzickým razítkem, ručně podepíše, a pokud se jedná o více listů, listy neoddělitelně spojí. Záznam o provedení konverze označený elektronickou značkou a elektronickým časovým razítkem se vytváří automaticky a je ukládán do úložiště Czech POINTu.

Častěji ale asi bude probíhat konverze opačným směrem – tedy z listinné podoby do elektronického dokumentu s právním účinkem. CzechPOINT@Office nabízí i pro tento účel inteligentní formulář, do něž je načten sken listiny. Pracovnice poté vyplní údaje o konvertovaném dokumentu, připojí svůj elektronický podpis a v dalším kroku dojde k automatickému vytvoření souboru ve formátu PDF zabezpečeného elektronickou značkou Czech POINTu a elektronickým časovým razítkem. Výstupem je tedy elektronický dokument, se kterým je možné zacházet obdobně jako s listinným originálem.

Konverze z moci úřední nevyžaduje od exekutorského úřadu vedení evidence typu knihy ověřených dokumentů. Jak bylo uvedeno, jsou totiž záznamy o všech konverzích uchovávány v úložišti Czech POINTu. Pokud interní pravidla úřadu požadují vedení vlastní evidence, je možné pravidelně provádět výpisy z této evidence a archivovat je. I k tomu jsou CzechPOINT@Office připravené formuláře.

Na závěr ještě zmínka o tom, co konverze z moci úřední nepokrývá a bez čeho se elektronické procesy rovněž neobejdou. Jde o převádění elektronických textů a tabulek (vytvořených zpravidla v kancelářském programu) na elektronické dokumenty s právním účinkem podle § 69a zákona č. 499/2004 Sb. K tomu úřad potřebuje software, který soubor převede do formátu PDF (ideálně archivační PDF/A), zabezpečí elektronickým podpisem a přidá i časové razítko. Nejlépe na jedno či dvě kliknutí. Podstatná je také možnost přidat na jeden dokument více elektronických podpisů a časových razítek.

Konverze dokumentů se zachováním právního účinku otevírá cestu k automatizaci řady protivných činností a k podstatné úspoře času zaměstnanců. Určitou inspiraci můžete najít třeba na internetové stránce www.bezpaperu.cz.

Ing. Pavel Nemrava
Obchodní ředitel Software602

Zkušenosti bank s komunikací s exekutory po spuštění datových schránek

Z pohledu bank je činnost spojená s exekucemi na účtech klientů procesně náročnou a finančně nákladnou činností. Proto se banky, a to individuálně nebo prostřednictvím České bankovní asociace, snaží o nastavení pravidel této komunikace tak, aby byla jak pro banky, tak pro exekutory co nejméně pracnou a nákladnou. Standardizací a elektronizací bude možné dosáhnout nejen finanční úspory, ale také zrychlit vyřizování žádostí exekutorů o tzv. součinnosti. Česká bankovní asociace jedná s Exekutorskou komorou o standardizaci elektronických dotazů ze strany exekutorů a odpovědi ze strany bank. Doufáme, že se přes počáteční problémy spojené mimo jiné s různými informačními systémy jednotlivých bank a aktuálními úspornými opatřeními, podaří nalézt do budoucna optimální řešení.

Aktuálně je samozřejmě zajímavý nový způsob komunikace prostřednictvím spuštěných datových schránek. Na přání Exekutorské komory provedla ČBA „průzkum“ zkušeností s komunikací prostřednictvím datových schránek u členských bank, jehož výsledkem je níže připojený popis některých problémů a námětů na zlepšení.

V jedné zprávě nesměšovat různé úkony

Dle zkušeností členských bank se v praxi objevily případy, kdy jsou v jedné zprávě zaslané do datové schránky směšovány žádosti o součinnost, oznámení právních mocí a exekuční příkazy.

Toto je zcela zásadní záležitost, která brání automatizovanému zpracování a může v konkrétním případě vést k nedodržení lhůt. Zejména ve velkých bankách zpracovávají jednotlivé typy zpráv odlišné útvary a proto může popsání směšování vést k prodlevě ve zpracování.

Hromadné žádosti o součinnost

V praxi se osvědčilo hromadné zaslání žádostí o součinnost. Po spuštění datových schránek však banky evidují u některých exekutorů zaslání žádostí o součinnost individuálně v jednotlivých datových zprávách.

Česká bankovní asociace se podílí na standardizaci postupů v bankovníctví a na vytváření odborných usancí, prezentuje roli a zájmy bankovníctví vůči veřejnosti, zastupuje a prosazuje společné zájmy členů ve vztahu k Parlamentu ČR, vládě, České národní bance a dalším právním subjektům. V současné době sdružuje v rámci plného členství 33 bank, reprezentujících více než 99% bankovního sektoru.

Je možné, že výhledově, pokud se banky a EK shodnou na standardizované formě elektronických dotazů, bude vhodné zaslání jednotlivých dotazů. Za současného stavu je však výhodnější „pokračování“ ve stávajícím zavedeném způsobu hromadného zaslání žádostí o součinnost.

Elektronický podpis

V praxi se banky setkaly s tím, že je zpráva podepsána elektronickým podpisem osoby odlišné od osoby, která dokument vyhotovila, což není dle názoru ČBA správné a může vést k odmítnutí takových dokumentů pro nedostatek formy a prodloužení celého procesu vyřízení.

Standardní označení a obsah

K rychlému vyřízení žádostí a jiné komunikace od exekutorů by z hlediska bank přispěla standardizace formálního vyhotovení a označení zpráv, které umožní rychlejší předání příslušnému oddělení v bance k zpracování. ČBA by uvítala standardizaci např. u níže popsaných záležitostí:

- označení zprávy v poli „Věc“, např. žádost o součinnost či součinnost, exekuční příkaz....
- uvedení / neuvedení čísla jednacího
- Doba na vyřízení – v praxi se objevuje lhůta označená jako obratem, do 10, 15, 30 dnů...
- Sjednocení označení příloh
- Pokud je připojen k první zaslané „hromadné“ zprávě průvodní dopis, který se vztahuje i k následně zaslaným více zprávám (u kterých však již připojen není), připojit v průvodním dopise upřesnění, které umožní rychlejší identifikaci v bance.

Toto jsou první zkušenosti krátce po spuštění datových schránek. Věřím, že díky kontaktům ČBA s Exekutorskou komorou se většinu popsaných problémů podaří vyřešit a využít výhod datových schránek.

JUDr. Radka Opltová, Ph.D.
členka právní komise
České bankovní asociace

Malé ohlédnutí za zkouškami exekutorských koncipientů

Úspěšné absolvování exekutorské zkoušky je významným mezníkem nejen v životě exekutorského koncipienta, ale i samotného soudního exekutora. Exekutorský koncipient po složení zkoušky a splnění ostatních předpokladů dle ust. §24 e.ř. se stává exekutorským kandidátem, a to se všemi právními důsledky jak pro něho samotného, tak i pro exekutora. A protože ony právní důsledky nejsou nezanedbatelné, není nezanedbatelný ani obsah takovéto zkoušky. Obzvláště, je-li tato zkouška postavena na roveň zkouškám uvedeným v ust. §9 odst. 3 e.ř. Je otázkou, zda si někteří koncipienti tyto skutečnosti vždy plně uvědomují. Statistika výsledků exekutorských zkoušek napovídá tomu, že v minulosti uchazeči patrně nepřikládali absolvování této zkoušky takový význam, jak by si sama zasloužila. Nicméně, do budoucna se snad blýská na lepší časy. Zkusme si porovnat jednotlivé výsledky v letech 2003 až 2009 (viz. tabulka).

Termín exekutorských zkoušek	Uchazeči celkem	Úspěšní uchazeči
Jaro 2003	8	4
Jaro 2004	4	2
Podzim 2004	8	4
Podzim 2005	11	5
Jaro 2006	9	2
Jaro 2007	22	14
Podzim 2007	17	9
Jaro 2008	15	10
Podzim 2008	13	6
Jaro 2009	9	5
Podzim 2009	9	8

Z uvedené tabulky vyplývá, že celková úspěšnost koncipientů u exekutorských zkoušek dosahuje přibližně 60 %, nicméně v jednotlivých obdobích se výrazně liší. V letech 2003 – 2006 se úspěšnost uchazečů pohybovala mezi 22% až 50%. V následujících letech, tj. 2007 – 2009, dosahovala úspěšnost 57% až 72%. Nejlépe si vedli absolventi právě v roce 2009. O čem uvedené údaje svědčí? Jednoznačně o tom, že zkušební komise nastolila takovou úroveň zkoušek, aby její úspěšní absolventi byli z hlediska své odbornosti srovnatelní s jinými absolventy justičních či obdobných zkoušek, resp. aby byli ještě lepší. Protože čím vyšší požadavky budeme klást na naše budoucí kandidáty (a samozřejmě nejen na ně), tím lze dosáhnout lepšího hodnocení exekutorského stavu nejen u odborné, ale i laické veřejnosti. **Proto zkušební komise bude v uvedeném trendu jednoznačně pokračovat tak, aby úspěšný absolvent exekutorské zkoušky svou odborností byl uznávaným odborníkem v exekučním řízení.**

Budoucím uchazečům lze doporučit, aby mimo seznamu právních předpisů pro exekutorské zkoušky a okruhů zkušebních otázek, zaměřili svou pozornost i na vzájemné souvislosti, právní logiku a zdravý rozum. Ústní zkouška vychází vždy nejdříve z písemné části. Písemná část se zpravidla skládá ze tří okruhů. V minulosti těmito okruhy bylo vypracování 1) rozsudku v nalézacím řízení na základě spisového materiálu získaného od určitého soudu (např. řízení o rozvod, žaloba na úhradu peněžního plnění dle obchodního zákoníku a obč. zák., apod. 2) vypracování exekutorského zápisu, návrhu na rozvrh – do budoucna lze počítat s vypracováním rozvrhového usnesení, 3) posouzení podání účastníka na EKČR z hlediska jeho opodstatněnosti (např. zda podaná stížnost ve vztahu

k postupům je oprávněná, vypracování trestního oznámení apod.) Před započítáním ústní části zkoušky se komise zabývá jednotlivými pracemi a své dotazy směřuje k požadavku na odůvodnění jednotlivých prací jak z procesního, tak i hmotněprávního hlediska. Již zde komise osvědčuje, jak je uchazeč připraven nejen teoreticky - odborně, ale i to, zda je schopen ve vzájemných souvislostech právně uvažovat, správně jednotlivé právní předpisy aplikovat a zda způsob jeho právního uvažování odpovídá rozsahu vstřebané materie. Nejedná-li se o zásadní pochybení, lze drobné nedostatky komisi vysvětlit. V zásadě lze říci, že kvalitní písemná práce je prvním krokem k úspěchu. Ani uvedené však nelze zobecnit.

Závěrem lze uchazečům mimo již uvedené doporučit, nechť v rámci své přípravy na exekutorskou zkoušku si vyčlení čas na náslech u nejbližší exekutorské zkoušky. Zkušenosti zde získané dají nejlepší návod na to, jak se dobře na samotnou zkoušku připravit.

JUDr. Karel Urban
předseda Zkušební komise EKČR

Podzimní vzdělávací akce

Hned dvě vzdělávací akce byly připraveny Vzdělávací komisí Exekutorské komory ČR na měsíce září a říjen pro exekutorské koncipienty, kandidáty a soudní exekutory.

Jako první proběhlo ve dnech 18. a 19. září školení exekutorských koncipientů s možností účasti exekutorských kandidátů v Seminárním hotelu Akademie Naháč v Choceradech. Vzhledem k tomu, že se jednalo o vzdělávací akci pro koncipienty s poměrně dlouhým časovým odstupem, byl její program koncipován tak, aby byl shrnutím některých tematických okruhů pro blížící se exekutorské zkoušky.

V prvním dni byla přednáška zaměřená na civilní proces – přednášejícím byl uznávaný odborník v této oblasti JUDr. Jaromír Jirsa, v odpolední části pak navázal praktickým shrnutím trestního práva hmotného JUDr. Petr Hrachovec. Obě přednášky byly doplněny množstvím praktických poznatků přednášejících.

Druhý den zahájil Mgr. Jan Kozák přednáškou na téma insolvenční řízení, kde rozebíral zejména poznatky z téměř dvouletého užívání nové právní úpravy, se zaměřením na kolizi s exekucním řízením. Přednáška byla doplněna o zajímavou prezentaci, kterou poskytl vzdělávací komisi k rozeslání účastníkům. Odpolední část pak byla vyplněna ryze exekucní tematice. Nejprve vystoupil Mgr. František Korbela, za působení na Ministerstvu spravedlnosti ČR jeden ze spoluvůrců novely exekucního řádu, která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů ČR dne 4.9.2009 jako zákon č. 286/2009 Sb. Ze strany přednášejícího byla představena norma, která teprve měla vstoupit v účinnost a na jejíž příchod se exekutorské úřady připravovaly. Vystoupení Mgr. Korbela vyvolalo bouřlivou diskusi nad tématem, která přinesla i částečné odpovědi na některé nově zaváděné instituty a jejich praktické řešení.

Závěr školení patřil JUDr. Vladimíru Plášilovi, soudnímu exekutorovi z Prahy 7, který přítomným osvětil výklad stavovských předpisů a JUDr. Janě Tvrdkové, prezidentce Exekutorské komory ČR, s přednáškou na téma etika a rozebráním Etického kodexu – jednoho ze stavovských předpisů.

Zhruba o dva týdny později, tedy 1.10.2009 proběhla v Choceradech další vzdělávací akce, tentokrát šlo o seminář pro soudní exekutory, exekutorské kandidáty a koncipienty k novele exekučního řádu (provedené zákonem č. 286/2009 Sb., tzv. „střední novela“, která je účinná od 1.11.2009) a následně v odpolední části workshopy navazující na jednotlivé problematiky střední novely exekučního řádu. Tato novela přinesla do exekučního řízení mnoho změn a na exekutory delegovala další kompetence (rozhodování o zastavení, o odkladu, rozvrhové řízení, apod.)

S ohledem na skutečnost, že novela s sebou přinesla přesun některých rozhodovacích pravomocí z exekučních soudů na samotné exekutory, byli osloveni někteří soudci (z exekučního úseku) a požádáni, aby se podělili s exekutory o své praktické zkušenosti z exekuční oblasti, zejm. pak zkušenosti s rozhodováním v exekučním řízení. Nejaktuálnější témata pak byla rozdělena do 4 workshopů, které vedli JUDr. Eva Dlouhá, JUDr. Yveta Hubíková, JUDr. Jaroslav Mádr, JUDr. Jana Šecová a Mgr. Jana Talašová.

Mgr. René Mohyla
a Mgr. Marcela Petrošová
členové Vzdělávací komise Exekutorské komory ČR

Zpětná vazba je důležitá

Na podzim letošního roku proběhlo ve dnech 18. - 19. 9. 2009 školení exekutorských koncipientů (formou přednášek) a dne 1. 10. 2009 školení exekutorských kandidátů a soudních exekutorů (formou přednášky a workshopů). Vzdělávací komise – jakožto pořadatel obou akcí – následně vyzvala všechny zúčastněné, aby se v zaslaných dotaznících vyjádřili ke kvalitě obou školení, resp. aby ohodnotili jak úroveň ubytování a stravování, **tak především úroveň jednotlivých přednášejících i celkové koncepce školení.** Taková zpětná odezva je pro vzdělávací komisi nepostradatelná z hlediska přípravy, věcné náplně a celkové koncepce dalšího vzdělávání, resp. pro sestavení nejbližšího plánu vzdělávání na roky 2010 a 2011.

Bohužel je nutné konstatovat, že ona „zpětná vazba“ zdaleka nenaplnila naše očekávání. Vyjádříme-li dané ve statistických číslech, školení koncipientů se zúčastnilo celkem 100 kolegů, ale ohodnocení koncepce a úrovně přednášejících zaslalo sekretariátu Exekutorské komory pouhých 7 exekutorských koncipientů, t.j. cca 7%.

Ani ve vztahu k druhé vzdělávací akci ale nebyl tento poměr lepší. Z celkového počtu 156 účastníků zaslalo své připomínky pouze 12 exekutorských kandidátů a soudních exekutorů, což představuje bezmála 8%. Uvedený vzorek hodnocení tak jen těžko může objektivně vypovídat o úrovni jednotlivých vzdělávacích akcí, a to i přesto, že reakce daného zlomku tazatelů byly veskrze pozitivní.

U první vzdělávací akce se hodnocení celkové koncepce školení pohybovalo mezi známkou 1-2, (jednotlivé dotazy ke školení se hodnotily jako ve škole známkami 1-5). Koncepce druhé vzdělávací akce byla, až na jednu výjimku, hodnocena známkou 1.

Z uvedeného lze usoudit, a to i ve vztahu k poznámce jednoho respondenta, že cit.: „workshopový způsob vedení školení je pod-

statně efektivnější, než tradiční přednášky, při kterých v zásadě není příležitost k řešení konkrétních problémů (zejména z popudu uchazečů)“. S tím nelze než souhlasit, nicméně tato forma školení vyžaduje již určitou odbornou připravenost uchazečů, a to zejména k okruhu témat, která mají být na jednotlivých sezeních diskutována.

Je zapotřebí zdůraznit i nezbytnost zpětné vazby hodnotící úroveň jednotlivých přednášejících. Snahou vzdělávací komise je vytvořit okruh dlouhodobě spolupracujících přednášejících nejen z oblasti teorie, ale zejména z praxe, tak aby pokud možno každá přednáška přitáhla co nejvíce zájemců a reagovala na momentální konkrétní požadavky naší každodenní práce.

Jen pro zajímavost - hodnocení jednotlivých přednášejících na školení exekutorských koncipientů se pohybovalo v rozmezí 1-3 (hodnocena byla odbornost, teorie, praxe a zajímavosti.) V oblasti zajímavosti se však asi ve dvou případech vyskytla u přednášejícího horší známka než trojka. I z toho je zřejmé jak je zpětná odezva důležitá.

Cílem tohoto krátkého zamyšlení byla snaha vyprovokovat zejména účastníky jednotlivých vzdělávacích akcí k tzv. „zpětné vazbě“. Vždyť i pro samotné přednášející má uvedený zpětný výstup svou cenu.

Každopádně z doručených odpovědí lze vyvodit, že přednášející na akcích vzdělávací komise EK ČR mají své vysoké kvality a jsou svou osobností a zvolenou formou přednášek schopni přitáhnout velký okruh posluchačů, **za to jim patří naše veliké díky.**

JUDr. Karel Urban
předseda vzdělávací komise

Komorní listy
prosinec 2009, první číslo
www.ekcr.cz/komorni-listy

Redakční rada
Mgr. David Hozman
Mgr. Vladimíra Medková
David Petr
Mgr. Erik Smola
Mgr. Pavel Tintěra
JUDr. Jana Tvrdková
Monika Zajícová

adresa redakce
Exekutorská komora České republiky
Komorní listy, Husova 8, 602 00 Brno

tel. kontakt : 545 212 285
fax : 545 212 305
e-mailová adresa: redakce@exekutorskakomora.cz

sazba a tisk: PRINTECO s.r.o., Brno

zdarma, náklad 700 ks

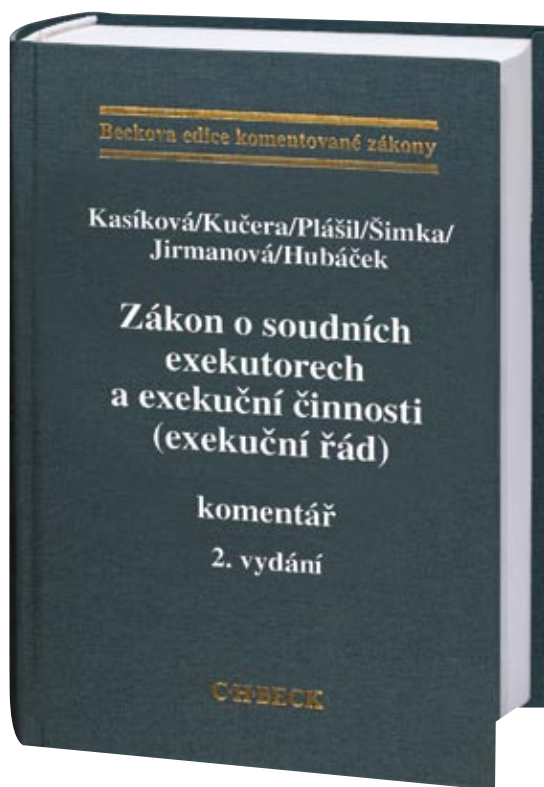
MK ČR E 19153
registrace Ministerstva kultury ČR

Komorní listy
produkuje, vydává a distribuuje
Exekutorská komora České republiky

C. H. Beck doporučuje novinku

šedý komentář EXEKUČNÍ ŘÁD

Kasíková/Kučera/Plášil/Šimka/Jirmanová/Hubáček

Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)

Komentář, 2. vydání

Druhé vydání „šedého“ komentáře exekučního řádu reaguje na rozsáhlé novely a bohatou judikaturu soudů vydanou v posledních letech k tomuto předpisu. Novelizace exekučního řádu a občanského soudního řádu, které proběhly v roce 2007 a 2009, výrazným způsobem změnilly provádění samotných exekucí, činnost Exekutorské komory a v neposlední řadě i kompetence Ministerstva spravedlnosti ve vztahu k ní i ve vztahu k jednotlivým exekutorům. Všem těmto změnám je věnován zevrubný komentář. Autoři se přitom nevyhýbají ani otázkám, jež jsou výkladově problémové či sporné. Publikace si rovněž klade za cíl zmapovat judikaturu především Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, ale i krajských soudů a zařadit k příslušným ustanovením zajímavá rozhodnutí, která na exekuční praxi mají vliv. Kniha obsahuje vedle podrobného komentáře zákona i výklad jeho prováděcích předpisů.

Vázané v plátně, 750 stran, cena 1290 Kč, obj. číslo EKZ112

úplné znění textu zákona s věcným rejstříkem a názvy paragrafů

Občanský soudní řád. Exekuční řád

právní stav ke dni 1. 11. 2009

Sešit obsahuje: jednací řád • advokacie • advokátní tarif • výpočet mimosmluvní odměny • soudní poplatky • diskontní sazba a repo sazba • rozhodčí řízení • centrální evidence exekucí • elektronické úkony a autorizovaná konverze dokumentů

Brožované, 456 stran, cena 129 Kč, obj. číslo TZ145

Všechny publikace C. H. Beck i z dalších odborných nakladatelství můžete v prosinci t. r. snadno a rychle objednat se slevou 15 % v eShopu na www.beck.cz

Nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1
tel.: 225 993 959, 225 993 910, 225 993 969
fax: 225 993 920, 225 993 931, 225 993 950

portáldražeb

.CZ

nový

jednotný

dostupný

Nově od listopadu
i dražby movitých
věcí a podniků!

portál exekučních dražeb

provozovaný Exekutorskou komorou České republiky

na adrese

www.portaldrazeb.cz

přehled všech dražeb nařízených soudními exekutory

na jednom místě

www.portaldrazeb.cz